

KIJKJES IN DE
ONTWIKKELINGS-GESCHIEDENIS
VAN ONS ¹⁰
HOGER ONDERWIJS.

Rede uitgesproken bij gelegenheid van de 4de Jaarvergadering

van de

ZUID-AFRIKAANSE AKADEMIE VOOR
TAAL, LETTEREN EN KUNST,

te Pieter Maritzburg, op 4 Julie, 1913, door

Professor Dr. G. KNOTHE.

Kijkjes in de Ontwikkelings-Geschiedenis van ons Hoger Onderwijs.

Toen de Nederlanders zich in 1652 aan de Kaap de Goede Hoop vestigden, wachtten ze niet lang met het oprichten van scholen. Reeds in 1658 stichtte Kommandeur Van Riebeeck de eerste school „voor de Angoolse Comps, slaven ende slavinnen”, ten einde hen „tot het school off leeren van de cristelijcke gebeden” te gewennen. Het spreekt vanzelf, dat het onderwijs in die eerste jaren slechts van zeer elementaire aard was. Zodra de kinderen de „proevstukken in 't lesen, schrijven, cijferen, en huns geloovs articulen” gegeven hadden, werden ze als volleerd beschouwd. Deze toestand van zaken duurde bijna onveranderd voort tot 1714. Dit jaar is belangrijk voor de Geschiedenis van 't onderwijs, niet alleen omdat in dit jaar “den Extraordinaris raad van Nederlands India en gouverneur d'Edele heer Maurits Pasques de Chavonnes en den raad van Cabo de Goede Hoop” het “van hooge nootsaakelijke g'aght hadde, vermits met leetwesen ondervond, dat nog op dat goede werk, in dit gouvernement geen bequame order of regulament gesteld is geworden”, een Ordonantie beraamde, “waarna den rector en schoolmeesters in dit gouvernement hun voortaan sullen hebben te reguleeren”, maar ook, omdat in dit jaar, door het oprichten van de eerste Latijnse School, de eerste poging gedaan werd om 'n hogere Standaard van onderwijs te bereiken. Tot Rektor van deze inrichting werd benoemd Lambertus Slicher “van Middelburgh”, die, zoals hij zelf vertelt, “in 't jaar 1714 met 't schip 't Vaderland Getrouw, in de qualiteyd van adelborst hier zijnde aangekomen” nadat hij “in 't vaderland ruym ses jaaren te Lille het predykamt heeft bedient, en op zijn versoek van voorn^e. gemeente is ontslagen”. Over zijn lotgevallen te Lille als garnisoens-prediker, laten wij hem liever zelf spreken. “Uw E.E. gelieven dan te weten”, zo schreef hij op 17 Junie, 1718, van Kaapstad aan de Classis Amsterdam, “dat ik in 't jaar 1706 ben beroepen en bevestigd tot predykant van Lille onder het E.E. Classis van Tholen en Bergen op Zoom; dat ik, gedurende mijnen dienst aldaar, zeer vele stribbelingen en moeyelijkheden hebbe gehad met den Heere Charles Longue, heere van Oosterlant etc., toenmaals Commandeur; die, de sterke haat heb

bende, en mijne ziele veel bitterheden aandoende, mij zoverre bragt, dat ik de zwakheyt of liever zotheyt hadde, om mij eenigen tijt van mijne plaatze te absenteeren; doch weder tot mijzelven komende, ver-voegde mij aan de E.E. Classis van Tholen en Bergen op Zoom, aan welke zoodanig genoeg gaf, dat zij, met eenparigheyt van stemmen, adviseerden, om mij wederom tot den heyligen dienst, in voornoemde gemeynte toe te laten. Dog onderwijlen vele animositeyten tegen mij ontstaan zijnde, ende de Commandeur aan de andere kant alles aanwendende om mij spijt aan te doen, wiert ik in 't begin van 't jaar 1713 te rade — temeer dewijl ik vreesde, dat ik in 't vervolg de vereyschte stigtinge in voornoemde gemeynte niet zoude kunnen doen — van het E.E. Collegium Qualificatum en E.E. Classis van Tholen en Bergen op Zoom, mijn ontslag te verzoeken. Hetwelk ik, na mijn genoeg gekregen hebbende, hebbe mij eenigen tijt in 't land van der Goed opgehouden, en nu en dan den dienst voor verscheyde broederen waargenomen; gelijk het eene en andere, uyt de nevensgaande attestatien — die alhier ter Secretarye hebbe laten authentizeeren — blijken kan. Dog eyndelijk van alle levensmiddelen ontbloot zijnde, hebbe mij het navolgende jaar na Oost-Indië begeven, in hope dat mij aldaar gelegentheynt mogte voorkomen, om mijn gering talent wederom met vrucht aan te leggen. Doch hier te lande komende, verstont dat zulks niet konde geschieden, zonder ordre en verlot der WelEdele heeren Bewinthebberen, en der E.E. Classis van Amsterdam, als die 't voorname opzigt over deze ende de Indische gemeynten hebben; weshalven ik hier door den Edelen heer Gouverneur wiert aangesteld, om, onder den naam van Rector, het opzigt over de scholen te hebben." Wij zien dus, Lambertus Slicher was niet alleen Rektor van de Latijnse School, maar ook onze eerste Directeur van Onderwijs! In de Latijnse School werd onderwijs gegeven in de Latijnse en Hollandse talen. In verband daarmede bestond er ook een kostinrichting, waarvan Slicher huisvader was. Zijn school schijnt in het begin goede vooruitgang gemaakt te hebben, want al spoedig (13 Aug. 1720) zag hij zich genoodzaakt het volgende schrijven aan de Politieke Raad te richten: "WelEdele Gestrenge Heer en E. Agtbaare Heeren, — Geeft met schuldige eerbiet te kennen Uw WelEds. Gestr. en R. Agtba. seer nederige dienaar, Lambertus Slicher, Rector der Schole, hoe door gestadige aanwas en toevloet van de jonge kinderen en Leerlingen, die dagelyks ter schoole worden bestelt, de banken en tafelen, welke reets in gemelde schoole zijn, onmogelik kunnen toerijken om aan deselve bequame sitplaatsen te kunnen beschikken, zulks de nootsake-lykheyt soude vereyschen, dat de banken, tafelen, en ook de Inktokers met eenige nieuwe wierden vermeerdert, oversulx neemr hij onderwe-

tekende de vrijheyt om Uw WelEdele Gestr. en E. Agtb : seer ernstig te versoeken dat ten dien eynde eenige banken, tafels en inktkokers door de E. Compagnye in gemeld schole worden verstreckt." Het salaris van onze Rektor, Huisvader en Directeur schijnt echter niet al te hoog te zijn geweest, want reeds na zes maanden moest hij de Politieke Raad verzoeken een vast tarief van schoolgelden vast te stellen. Op zijn vergadering van 28 Augustus, 1714, nam de Politieke Raad het volgende besluit ten opzichte van het verzoek van Slicher : "Den Rector Lambertus Slicher versoght hebbende ,dat een vaste prijse moght worden beraamt, wat gelt Ider kind voor 't leeren van 't ABC, spelde, Leesen, Schrijven, cijferen, en 't Leeren der Latijnse taal, maandelijks zoude betalen, alsmede dat mogt weeten ten wiens voordeele, de boeken, pennen en papier aan de zelve Kinderen zoude versterkt ofte verkogt worden : zoo is dieswegen gelet zijnde, verstaan, dat Ider kind maandelijks, voor 't leeren van 't ABC $\frac{1}{4}$, van 't Spelde en Leesen $\frac{1}{2}$, voor 't leesen, schrijven en cijferen een, en Latijn daarbij leerende $1\frac{1}{2}$ Rx. zal betalen : staande denzelve Rector vrij, van Iemand, die buytens tijts, 't een of ander leeren wil, te bedingen 'tgunt hij oordeelt, redelijk te zijn. Zulende de voordeelen wegens de te verkopen boeken, pennen, papieren enz. bij hem alleen genoten worden." Niettegenstaande deze liberale (!) ondersteuning, schijnt onze Rektor niet te hebben kunnen rondkomen en hij zag zich verplicht een andere werkkring te zoeken. Laten wij hem dat zelf vertellen. In zijn schrijven van 18 Junie, 1718, aan Ds. Nicolaas Wiltens te Amsterdam, zegt hij : "Ik bidde derhalve Uw Eerw. op het nederigste,..... om mijne zaken te helpen bevorderen,..... dat ik als predykant aangesteld werde; of zoo hetzelve niet konde teweeg gebracht werden, dat ik van hier voor ondercoopman naar Indiën wierde gezonden; want schoon mij is bijgevoegt een schoolmeester, om de kinderen te leeren lezen schrijven, en een stuk of twee Latijn leeren, zoo kan hetzelve niet zooveel opbrengen, dat fatsoenlik af bestaan kan." Voorts schreef hij op 17 Junie, 1718 aan de Classis Amsterdam : "Nu en dan hebbe ik de Eerw. heere d'Ailly, predykant slijer, aangezogt om den dienst van Zijn Eerw. zomtijts waar te nemen; dog hij heeft zulks zonder Uw E.E. ordre en qualificatie noyt durven toetslaan. Daarom ik eyndeljk te rade ben geworden, mij aan Uw E.E. vergaderinge te adresseren, en dezelve ootmoedig te verzoeken, dat dog zoovele goetheyt gelieven te hebben, om van hare kant toe te brengen, hetgene mij dienen kan, om mij bekwame gelegentheyt te verleenen, om mijn gering talent alhier, of in Indië, met vrugt aan te leggen, tot uytbreydinge van Christus' Koninkrijk". Zijn verzoek schijnt niet dadelik te zijn toebereid, want eerst op 15 Junie, 1721, hield hij zijn eerste preek en

op 24 Januarië, 1724, dankte hij de Classis Amsterdam: "dat Uw E.E. de goetheit gehad hebben, om mij te beroepen en aan te stellen, tot predikant van de Indische kerken, en dat de WelEd. Groot Agtb. Heeren Bewinthebbers de gemelde beroeping gunstelijk hadden goetgekeurt"; en daarop laat hij volgen: "Eenigen tijt eer Uw E.E. brief, en de ingesloten Acte van Beroeping, mij was geworden, de WelEdele Heer Gouverneur en verdere regeringe van de Kaap aanschrijvinge hadden gekregen, van de WelEd. Groot Agtb. Heeren Bewinthebbers, dat zij mij tot predikant hadden aangenomen, en het aan den WelEdelen Heer Gouverneur en Raat alhier hadden gestelt, om mij hier als ordinar predikant te houden, of anders verder na Indiën te zenden; dat daarop de Regeringe alhier, uyt aanmerkinge van den dagelijkschen aanwas, en wijt uytgestrektheit, dezer gemeente, oordeelden, dat hier wel twee predikanten van noden waren, en derhalven goetvonden, om mij den Eerw. Heer D'Ailly tot amptgenoot bij te voegen en alhier tot ordinar leeraar aan te stellen; hetwelke den Kerkeraadt voorgedragen zijnde bijzonder aangenaam was". Hij bleef als predikant van Kaapstad werkzaam tot Julie, 1725, toen hij door de Politieke Raad benoemd werd tot leraar te Drakenstein, welke gemeente door de dood van Ds. Van Aken (Dec. 1724) vakant was geworden. Slechts vijf jaren was het hem vergund hier te arbeiden, want reeds op 12 Junie, 1730, moest de Kerkeraad aan de Classis Amsterdam berichten: "Wij vinden ons verpligt, UE.HoogEerwaardens bij deesen in schuldige eerbied, ter kennisse te moeten brengen, dat den Eerw. Heer Lambertus Slicher, geweene bedienaar des goddelijken Woords der gemijnte alhier tot Drakenstijn, voor wijnigen tijt is komen te overlijden, waardoor de kerk en de gemijnte deeser plaatse, als van haar leeraar en sielsorger ontbloot zijnde, in de uytterste verlegentheid is gebragt worden."

De volgende 60 jaren waren voor 't onderwijs in 't algemeen, en voor 't meer gevorderde onderwijs in 't biezonder "donkere eeuwen". Als onderwijzers werden personen — meestal gewezen soldaten of matrozen — aangesteld, die, volgens 'n Resolutie van zekere Kerkeraad, "veelal ter nauwerhooft behoerlijk leezen, weinige daarbij een passabele hand schrijven, en schier geene zooveel reekenen, als die kinderen noodig hebben te weeten, om zich, groot geworden zijnde, daarvan in de directie hunner eygene affaires en gedoentens te kunnen bedienen; gesweegen nog dat de manier van leezen, denwelke de informateurs zich door de dagelijxe conversatie en ommevang met lieden van siegt gedrag en nog siegter zeeden doorgaans hebben eygen gemaakt, gantsch niet kan strekken om in hunne kweekelingen die gronden van soberheid en

deugd in te planten, dewelke anderzints, eenmaal wel gevestigd, zouden kunnen dienen om daarop hun tijdelik zoowel als eeuwig heil te vestigen". Deze toestand van zaken trof het hart van zekere Jean Frederic Splenlin, "Docteur en Philosophie, Ministre ordonné et consacré, Premier Aumonier du Regiment de Virtemberg", zoals hij zich noemt. Zeer trok hij zich het lot van de Zuid-Afrikaanse jeugd aan, die hij met de volgende vleierende woorden beschrijft: "La plupart de cette Jeunesse a reçu de la nature de bonnes dispositions de coeur et d'esprit, une dose suffisante de bon sens, de genie et de talens, qui n' attendent que la main d'un habille maitre pour en faire tous ce qu'on voudroit". Daarom richtte hij op 1 November, 1788 een Memorie van ongeveer 4000 woorden aan de Politieke Raad, waarin hij op de betreurenswaardige toestand van het onderwijs in Zuid Afrika wees, wenken gaf voor verbetering, en zich aanbood het onderwijsstelsel te reorganiseren. Het schrijven is interessant en leerzaam, en ik hoop het later in zijn geheel te mogen publiceren. Interessant is het vooral, omdat Spenlin daarin, naast een uitgebreid stelsel van Lager Onderwijs, de oprichting van een centrale inrichting voor Hoger Onderwijs bepleit, waarin de leerlingen, behalve in de gewone leervakken, onderricht zouden kunnen ontvangen in—ik haal aan: "l'Allemand, le François, l'Anglois et l'Italien, le Latin (et s'il y a des amateurs, le Grec), l'Arithmétique et la Géometrie, la Géographie selon ses differentes branches, l'Histoire ancienne et moderne, en particulier l'Histoire des Provinces-Unies, l'Histoire du commerce, l'Histoire naturelles, la morale et le droit de la Nature, la tenance des Livres et des comptes, les belles-Lettres, le plus utile et le plus facile de la Philosophie et cetera". De Politieke Raad behandelde deze Memorie op zijn vergadering van 9 December, 1788, en kwam tot het volgende besluit: "En gelet zijnde op de dringende noodzakelijkheid van de goede opvoeding der jeugd in een Land, waarinne het tot dusverre zo zeer aan gelegentheynt daartoe heeft ontbroken, zo is best gedagt, hoe zeer men ook tegens de moeyelijke uitvoering van dit wijd uitgestrekt plan opzag, dat vertoog te stellen in handen van den Heer Commissaris Politique en de Eerw. Predikanten als scholarchen en aan haar Eerwaardens te demandeeren, omme na overweging van die noodzakelijkheid, deeze Raade te berichten, of en in hoeverre dit Plan ten meesten nutte van het algemeen ten uitvoer zou kunnen worden gebracht, dan wel zodanige andere middelen aan de hand te geven, als hun Eerw. zullen oordeelen geschikt te zijn, om aan het alhier heerschend gebrek eener goede opvoeding voor de Jeugd zo veel doenlijk te remedieeren." Het schrijven van Dr. Spenlin schijnt niet zonder vrucht te zijn geweest, want twee jaren later (1791) werd door de Scholarchen een "Plan

Verbetering van het Schoolwezen ter deezer plaatse in 't algemeen, en ter stichting van een goed Fransch en Latijnsch School in het bijzonder" beraamd. Uit het schema, dat een lijvig dokument is, blijkt, dat de Scholarchen hun taak met ernst en ijver opgevat hebben. Zij tonen in de eerste plaats aan, "dat de scholen in dit Gouvernement, en wel bijzonder aan deze hoofd plaatse eene merkelijke verbetering nodig hebben". Voorts zijn zij het eens: "dat onze scholen over het algemeen in zulk een slegten toestand zijn, dat zelfs onze jeugd ter nauwernood het spellen, leezen, schrijven en de beginselen der teekenkunst, eenigermate grondig kunnen leeren, om nu niet te spreken van het zingen, het onderwijzen in de Waarheden van den allerheyligsten Godts-dienst, waarop het voornamelijk aankomt."

Dit schema werd door de Politieke Raad behandeld op zijn zitting van 16 Maart, 1792, en er werd 'geresolveerd': "het even gem. ontwerp onder favorabel voorschrijven deezer Regeeringe in Copia Authentiq ter approbatie aan de Hoog Gebiedende Heeren Meesteren over te zenden." Voorts werd besloten: "de Scholarchen teffens te permitteeren omme met het Instituut zelve een begin te mogen maken, en daartoe aan deeze Regeering zodaanige personen voor te draagen als zij vermeenen zullen de vereyschte bekwaamheden te bezitten — en aan dezelve Scholarchen qualificatie te verleenen — 2 a 3 bequame mannen in Europa te mogen kiezen en aanstellen omme de nodige subjecten dewelke men in der tijd, wanneer het plan door de Heeren Majores gegouteerd mogte worden, ter verdere instructie der jeugd zal nodig hebben." De Scholarchen deden dadelik stappen om geld te kollekteren voor het stichten van de "Fransch en Latijnsche School". Binnen een betrekkelijk korte tijd, hadden zij de som van 60,000 gulden ingezameld. Hiervan werd in 1793 een geschikt gebouw in Graaff (tans Parlement) Straat, eigendom van Chevalier François Duminy, aangekocht. Tot Rektor van de nieuwe inrichting werd benoemd Cornelis, Josias van Baak en in 1793 werd de school geopend. Ongelukkig hebben wij geen informatie aangaande de vooruitgang van deze inrichting. Waarschijnlijk werd de belangstelling in onderwijs-zaken afgetrokken door de belangrijke politieke gebeurtenissen, die kort daarna plaats vonden, en het werk opgegeven. In 1803, dus tien jaren later, schijnt er een poging gedaan te zijn om de inrichting te doen herleven. Of men daarin slaagde al dan niet, kan niet met zekerheid gezegd worden. De Mist maakt in zijn School-Ordonnantie van 1805 terloops melding van een Latijnse School. "Edoch verdienen dan de Latijnsche Scholen", zo lezen wij in artikels 27 en 38 van deze Ordonnantie, "eene tweede, en even geestrijke plaats in dierzelfer (nl. School-Commissie) voorzorg en opzigt."

tendheid. De kunde in Latijnsche en Grieksche Taalen in de meest op alle andere Taalen toepasselijke vaste regelen, die de Jongelieden in die scholen worden ingeprent — de voor alle de volgende bedrijven en in alle de standen van het leven zo nuttige en ongevoelig aanwinnende kennis in de geschiedenissen der Romeinsche en Grieksche Volken, en in de groote en beroemde daden hunner helden en Staatsmannen, vormen in eene welgeregelde Maatschappij die Classe van Burgeren, aan welke in rijpere jaaren gewigtige deelen van het publiek Bestuur kunnen worden aanbetrouwd. — De hier reeds aanwezige, en allen lof verdienende beginselen eener Latijnsche School, kunnen daartoe ten grondslage dienen. Zij, aan welker mildadigheid die beginselen hunne geboorte verschuldigd zijn, zullen toejuichen, dat het tegenwoordig Gouvernement zich zelve met de verdere uitvoering hunner loflijke oogmerken belast, en gewis gaarne medewerken tot het gemakkelijk maken van alle middelen, die Gouvernement nu of namaals zal behoeven, om aan de nuttigheid dier oogmerken de meest mooglijke uitgebreidheid te geeven”.

In 1806 ging de Kaap voor de tweede keer over in de handen van de Engelschen. Op verzoek van de Engelse Regering deed de door De Mist aangestelde School-Commissie in 1807 verslag van zijn werkzaamheden. In dit Rapport vinden wij de volgende opmerking: “A Latin School, under management of a Pro-Rector Ignatius Klein by name, in which Latin is taught almost exclusively of every other science, agreeably to the instruction drawn up by the four scholarchs for the Latin preceptor.” In 1809 gaf dezelfde Commissie op verzoek van Gouverneur Caledon een “Return relative to the present state of the public schools in Cape Town,” waarin als eerste school genoemd wordt: “One Latin School kept in Graave Street, No. 13, in a building purchased at the expense of the funds under administration of the School Commission. This School is conducted by H. J. J. Klein, having the title of Pro-Rector. The number of scholars during the last year never has exceeded eight, and the price of tuition fixed by the School Commission and put to account by the Treasurer of the same, is from 6 tot 8 rds. per month.” Voorts richtte de Commissie op 10 October, 1812, een verzoek aan Sir John Cradock, vragende om een Rektor voor deze School, waarop de Gouverneur antwoordde (4 October, 1812): “His Excellency is most anxious that the situation of rector to the Latin School should be filled, and will use every practical means to effect it.” Behalve deze paar optekeningen kon ik nòch in de Kaapse Archieven, nòch in de Nieuwsbladen van die tijd enige informatie omtrent de verdere lotgevallen van de Latijnse School

vinden. Dr. Theal, aan wie ik mij om inlichting gewend heb, schrijft : "I do not think it will be possible to ascertain all the ups and downs of the Latin School founded in Cape Town in 1793."

Het spreekt vanzelf, dat de Engelsen spoedig trachtten de Hollandse scholen te verengelsen. Reeds in 1812 (24 Oct.) liet Sir John Cradock aan de School Commissie schrijven : "His Excellency has further directed you to be informed, that feeling, as he does, how much the knowledge of the English language will in future promote the permanent advantage of this Colony, and forward all the various interests of individuals, it is his wish that you shall bear this in mind in your future selection of teachers; and the object presses so forcibly upon his Excellency, that he will authorize an annual addition of 100 rds. to the salary of any schoolmaster who possesses capability and will undertake to instruct his pupils in the English tongue." Het zal U dus niet verwonderen te vernemen, dat de 'Latijnse School' verdween, en een 'Grammar School' in 1821 de plaats ervan innam.

Reed zo vroeg als 1809, schijnt er in Kaapstad een Engelse inrichting van dien aard bestaan te hebben. In een brief geschreven op 17 Januarië, 1809, door zekere Dr. L. H. Halloran, "Chaplain of Brigade to His Majesty's Forces at the Cape of Good Hope," en gericht aan Viscount Castlereagh, lezen wij het volgende : "I shall be glad to add, that I have form'd in this Colony an Establishment for the Education of youth in Classical, Mathematical and Commercial Learning, which had long been a desideratum : and I have also most recently established an Institution for female Education, under the conduct of my daughters. To the candid consideration of an enlighten'd and liberal Government I respectfully refer for the degree of support and encouragement due to a Gentleman of my character and profession, thus devoting his time, his talents, and substance, to the formation of establishments confessedly so much wanted. and so conducive to the improvements, and civilization and prosperity of British subjects in this remote quarter of the Globe." Het is mij nog niet helemaal duidelijk, of Dr. Halloran's institut de voorloper was van de nieuwe 'Grammar School' al dan niet. Dr. Theal is van mening, dat er geen verband tussen de twee inrichtingen bestond. De eerste melding van deze nieuwe 'Grammar School' wordt gemaskt in een kennisgeving van Junie, 1821, en getekend door F. Kauffmann, Sekretaris van de Bijbel- en School-Commissie, die als volgt luidt : "The Vice-President and members of the Board of School Commission, acquaint the Public, that with the consent and approbation of the Government, they have appointed the Rev. Geo. Rough, A.M.

Colonial Chaplain, Rector Gymnasii, or Principal of the Public Grammar School, Cape Town. The school is now open at Mr. Hough's Residence, No. 6, Rede Street." Wij moeten dus aannemen, dat Mnr. Hough de eerste Rektor van de 'Grammar School' was. Over het wel en wee van deze Inrichting weten wij helaas ook niet veel. Naar alle waarschijnlijkheid, echter, was de vooruitgang niet al te bevredigend; want reeds in Jan., 1824, wordt er melding gemaakt van een "Academy" door de heren Pringle en Fairbairn opgericht, die een gevaarlijke mededinger van de 'Grammar School' werd. De lotgevallen van deze inrichting beschrijft Pringle in een brief aan Earl Bathurst (15 Januarië, 1825) als volgt: "After some time I obtained the appointment of Sub-Librarian in the Public Library recently established in Cape Town by the Government. But finding the salary of 1000 Rixdollars very insufficient for the support of my family, I afterwards, with the approbation of Government, opened a private Academy for the instruction of youth, and invited out my friends Mr. Fairbairn, an accomplished teacher to assist me. Up to the middle of May last all went on smoothly and prosperously with us. Our new Academy was flourishing, popular, and every day increasing in numbers; we had ten Boarders and about forty other pupils. But whatever may be the cause of his Lordship's (Lord Charles Somerset) hostility, or his excuse for the avowal of it, the consequences have been to me sufficiently disastrous. In July last our little Academy was the most respectable and prosperous school in Cape Town, and was attended by a large proportion of the children both of the Civil Servants and of the Military Officers in the Colony. In the course of a few months, however, after his Excellency had openly denounced myself and my coadjutor Mr. Fairbairn as "obnoxious" and without any other intelligible cause, more than one half of our pupils (and those principally the children and connections of persons dependent on the Colonial Government) were gradually withdrawn from our School." De 'Academy' van Pringle en Fairbairn schijnt een doorn in het oog van Lord Charles Somerset te zijn geweest (heel waarschijnlijk omdat deze heren Schotten waren en niet de Hollandse bevolking sympathiseerden), en hij haastte zich een oppositie-school als tegengift op te richten. Wat zijn motief was blijkt duidelijk uit zijn brieven van 11 en 29 October, 1823, aan Earl Bathurst. "The increasing population at this place," zo schreef hij, "calls aloud for the means of good Classical Education upon a plan consistent with the circumstances of the community. What I have now to solicit is your Lordship's authority to establish a Public School for Classical Education."

ing under such advantages and emolument from the Colonial Government as shall induce a Clergyman of the Established Church of England (this I think very material here) and of first rate abilities for instruction, to undertake the task. The establishment of a Grammar School of this nature is rendered the more imperative here, as there are not more than four or five families in the Colony who possess the means of sending their sons to Europe for Education, those who have done so (generally at an expense too they could ill afford) have in some instances been ill repaid by their sons having acquired little more than a propensity for European luxuries and dress. The arrival of this gentleman here, and the establishments of the Seminary proposed, would be hailed with feelings of deepest gratitude. At present there is no Grammar School but that kept by Pringle and Fairbairn, and it is shocking to reflect on the system that I am told, they pursue to instil into the minds of the youth under their charge the most disgusting principles of Republicanism, forming Debating Societies amongst the pupils and learning by heart and writing out of Extracts tending to those dangerous sentiments." Het gevolg van deze korrespondentie was, dat Rev. Edward Judge, een predikant van de Anglikaanse Kerk, in Mei, 1825, door de Britse Staats-Sekretaris naar Kaapstad gezonden werd om een school op te richten, die het zou kunnen opnemen met de 'Academy' van Pringle en Fairbairn. Een geschikt gebouw werd voor de som van 80,000 gulden aangekocht, en kort daarna werd de school geopend. De inrichting schijnt echter niet de verwachtingen van Lord Somerset vervuld te hebben, want reeds op 4 Maart, 1826, schreef Mnr. Judge aan hem: "The only room I have at present in which I can conduct the school is 20 ft. 3 in. in length and 15 ft. 3 in. in breadth. The number of pupils in the school is 30. How far a room of these dimensions is adapted for containing 30 children with impunity to their health in this burning climate it would be presumption in me to suggest. It is, at all events, unnecessary to say, that it is incapable of accommodating a larger number. This may perhaps suggest another consideration of some importance to the future success of the Institution. According to the charges adopted in the school, the whole profits, without any deductions, derived from 30 pupils, amount to 4,320 Rixdollars, or £324 Sterling per annum, from which if £140 be subtracted as the salaries of my present assistants, a sum fluctuating about £180 per annum, and subject to that uncertainty of payment which is almost proverbial in this Colony, remains to reward the Master's toil and expense. I do not leave respectfully to submit to Your Lordship the question,

whether any man of high talents and acquirements would remain at, much less would come to, a place where living is so expensive as at the Cape of Good Hope, for the sake of such prospects offered."

Hoe het verder met de inrichting van Mnr. Judge gegaan is, weten wij niet. In de Archieven wordt er altans geen verdere melding van gemaakt. Naast de 'Grammar School' van Mnr. Judge, schijnt er in 1825 nog een andere inrichting voor Hoger Onderwijs (in de Zuid Afrikaanse betekenis van het woord) bestaan te hebben. Onder het opschrift: "Het Riebeecks Instituut", lezen wij in "Het Ned. Z. Afr. Tijdschrift": "Dat Instituut, de naam dragende van de eerste Grondlegger dezer Volksplanting, staat onder het onmiddelijke opzigt van den WelEerw. Heer A. Faure en den WelEd. Heer Dr. Berrangé. Op den 22 July had er een examen plaats in de tegenwoordigheid van de ouders en voogden der pupillen. De leerlingen werden onderzocht in de Nederduitsche, Engelsche, Latijnsche, Griekse en Hebreeuwsche talen, de reken-, meet-, en aardrijkskunde, en vervaardigden eenige Latijnsche themata, welke hun ad aperturam libri door den HoogEd. Achtb. Heer Sir John Truter werden opgegeven. Er bevonden zich op dat Instituut, (waarvan eenigen door het Educatie-fonds aldaar besteed) die zich op de theologie, andere die zich op de regtsgeleerdheid en niet weinige, die zich op de geneeskunde en het natuurkundige vak zullen toeleggen, ook hebben sommigen reeds eenige vorderingen in de voorbereidende studie daaromtrent gemaakt." Verdere informatie omtrent deze inrichting heb ik nergens kunnen vinden.

Allengs schijnt het gevoel van een behoefte aan een centrale inrichting voor hoger onderwijs, zoals omschreven door Dr. Spenlin, toegenomen te zijn. Op 14 April 1826 schreef zekere Dr. John Atherstone b.v. het volgende aan Lord Bathurst: "I beg to state that although numerous and excellent Public Schools have been established in the Colony, yet there is no Institution where knowledge on philosophical subjects can be obtained, and consequently the most profound ignorance exists with the young Dutch, and others educated here, on all subjects of science; this reproach they are most anxious to avert, and last winter pressed me so strongly to give a course of lectures on Natural Philosophy and Chemistry that I deemed it right to make His Excellency Lord Charles Somerset acquainted with the fact, and my intention of complying with the wish so generally expressed, should it meet His Excellency's approbation. I have great pleasure in informing Your Lordship that His Excellency promptly and kindly entered into their feelings and encouraged me to the undertaking, just by giving it his patronage and support, and afterwards by the

quently honoring the lectures with his presence. This, My Lord, was the first attempt ever made at the Cape of Good Hope to give public lectures on any subject of science; they were orally delivered, and aided by demonstration and experiment, but for further information respecting them I beg to refer you to His Excellency. I have been frequently requested to lecture, but my professional duties leave me so little time that I find it to be impossible without I relinquish my profession, for which certainly no adequate compensation could be given me by those who might be expected to attend these lectures. I beg, therefore, to propose to Your Lordship that a Public School of Natural and Experimental Philosophy and Chemistry may be established, and supported at the Cape of Good Hope, by the British Government; that the Institution may be provided with all necessary chemical and philosophical apparatus, and that persons of both sexes, when of a proper age, may be admitted free of expence, or for a trifling sum on entrance."

Of het nu toe te schrijven is aan de bemoeiingen van Dr. Atherstone, of niet — wij lezen in het Ned. Z.Afr. Tijdschrift van Januarië, 1829, het volgende: "In eene bijeenkomst van een aantal Ingezetenen, den 14den Oct., 1828, in de Consistorie der Gereformeerde Kerk alhier, onder voorzitterschap van den HoogEd. Heer Mr. J. A. Truter, Ridder, gehouden, ten einde in overweging te nemen, of niet in deze Volkplanting, en zoo ja, op welke wijze, op het doelmatigste zou kunnen worden voorzien in de behoefte, zoo algemeen gevoeld wordende, van hooger onderwijs voor de Kaapse Jeugd; is er eene Commissie gekozen tot het ontwerpen van een plan voor een Athenaeum of Seminarium, welk men voornemens is in de Kaapstad op te rigten, bestaande uit de navolgende Heeren: Mr. J. A. Truter, Ridder, President; A. Faure, V.D.M.; G. Hough, V.D.M.; J. Adamson, V.D.M.; J. M. K. van Staveren, V.D.M.; W. F. Hertzog; F. L. Mabile; D. Hertzog; Mr. C. J. Brand, en H. Ross als Leden en Mr. J. de Wet, Secretaris." Vier maanden later lezen wij in het zelfde Tijdschrift: "De Commissie gekozen tot het ontwerpen van een Prospectus voor een alhier op te rigten Athenaeum of Seminarium heeft den 18den April l. d. dezelve aan het Publiek medegedeeld. De daarin voorgestelde beleeving van 2,000 ponden Sterling, te verdeelen in aandeeien van 10 Ponden Sterling, ieder, is terstond daarop geopend, en de inschrijving gaat onafgebroken voort en zal naar alle waarschijnlijkheid spoedig volkellig zijn." In een korte tijd was het bedrag van £2,500 bijeengebracht, en in Junie, 1829, werd op een vergadering van aandeelhouders een Curatorium van 15 Direkteurs gekozen. De Curatoren

van het Weeshuis boden dit gebouw renteloos voor zes jaren aan, en bovendien beloofden de Bestuurders van het 'Masonic Education Fund' een jaarlijkse kontributie van £50 p.j. Zo werd dan eindelijk, op 1 October, 1829, het 'South African College' of 'Zuid Afrikaansche Athenaeum' geopend. Omtrent de opening vinden wij in het reeds genoemde Tijdschrift het volgende interessante verslag: "Deze instelling is reeds in volle werking, en belooft veel. Op den 11 Augustus hebben de Deelnemers in een Algemeene Vergadering de geconcipeerde Wetten goedgekeurd. Ingevolge van welke, naderhand zijn benoemd, tot Professoren in het Latijn, Grieksch en Engelsch, de Eerw. Hr. Judge, en tot deszelfs adsistent, de Heer Woodward; tot Instructor in de Fransche Taal, de Heer Swaving. De Eerwaarde Heer A. Faure, Predikant der Nederduitsche Gereformeerde Gemeente, heeft, voor een jaar, het Professoraat van het Latijn, Grieksch en Hollandsch gratis op zich genomen, en is tot zijn adsistent benoemd, de Heer Marquard; terwijl de Eerw. Heer J. Adamson, Predikant der Schotse Gemeente, voor een jaar het Professoraat in de Mathesis gratis op zich heeft genomen. Is vervolgens ingevolge de geaprobeerde Wetten, de Senaat geïnstituëerd, bestaande uit de Professoren A. Faure, J. Adamson en Judge, benevens de Heeren Regter W. W. Burton, Mr. J. H. Neethling en Mr. C. J. Brand, van welke de Heer Regter Burton is gekozen als President en de Professor Judge als Secretaris. Op den 1 October l.l. werd het Athenaeum plegtig in de Kerk der Nederduitsch Gereformeerde Gemeente geopend, nadat 's morgens te uren alle de Leerlingen, benevens de Direkteuren, Professoren, enatoren en Deelnemers waren bijeengekomen, en in eene processie, met de Pedel aan het hoofd, naar de kerk gegaan. De Godsdienst werd eerst gehouden in het Hollandsch, door den Eerw. Heer M. Borchers, en naderhand in het Engelsch door den Eerw. Hough, Predikant der Engelsche gemeente. Op den 5 October daarna hebben de Professoren zijne klassen en Collegien geopend, het getal der Leerlingen beloopt op circa 120, en het getal Deelnemers op 260." Van de eerste Professoren van het Kollege gaf Dr. Cameron in zijn Rede gehouden op 'Foundation Day,' 1901, de volgende interessante herinneringen beste: "The late Canon Judge was the first of its classical professors. He held the office for a very short time, and cannot be considered to have done much in the development of the College work. The reason for making this reference to him is partly that he was, perhaps the most perfect type we have had in this Colony of the type of man which the traditions of many generations have associated with our older English Universities. He was indeed

scholar ripe and rare," familiar with the whole range of classical literature, showing in his conversation and modes of thought that delicate refinement which the advocates of classical education claim, and rightly claim, as one of the by-products of a study of the languages and literature of ancient Greece and Rome. Those who knew him best appreciate him most though his pupils were apt to tremble at times as they thought of the standards of the finished scholar to whom a false quantity was a felony, and any trifling with the subjunctive mood an iniquity to be punished by the judges. But of all the figures that stand out on the mental canvas of the past, none is so conspicuous and in every way so noteworthy as the first Professor of Mathematics, Dr. James Adamson. The massive strength of his intellect and the vast range of his erudition, were alike extraordinary. In literature, philosophy, and theology, in classical, oriental, and modern languages, and in every department of physical science, his attainments were such as few students who have given their lives to a single branch of knowledge have been able to equal. "Unus ille instans erat omnium." Sir John Herschel, who spent some years at the Cape in astronomical observation, declared that he had never met a man of such encyclopaedic mind. But those who knew him best and admired him most were compelled to acknowledge with regret that his power of communicating knowledge was far inferior to his facility in acquiring, or his grasp in retaining it. He seemed to forget that his pupils were immeasurably below him. He would lecture to a class of little boys in language which would need some modification in the direction of simplicity if addressed to advanced University students. He began a lecture in physical science one morning in this hall to such a class of boys with the portentous words: "The oscillations of the pendulum are isochronous." Deep was his scorn, unmeasured his ridicule of other labourers in the scientific or linguistic realms. Woe to the unhappy lad whose former teacher had accustomed him to speak of the nominative or accusative case. "Case!" thundered the Doctor; "what sort of case was it—wooden case or leather case?" The ablativus absolute of other grammarians was a special object of his ridicule, and in order to make the matter perfectly simple the lad was told to speak of it as a simple concomitant. It is not marvellous, therefore, that in spite of his manifold wealth of erudition, the classes began to fall off. The hungry sheep looked up and were not fed, and gradually they strayed away to other pastures. The generation that knew Dr. Adamson has passed away, with only a few survivors; but those of us who remain will carry with us to the end our admiration

one who sat on a solitary throne in the intellectual world—though we might have hesitated to take his counsel in the practical emergencies and difficulties of life.” Ds. A. Faure bleef niet lang aan het Kollege verbonden. “Prof. Changuion,” zo lezen wij in het Nedl. Z.Afr. Tijdschrift van Sept.—Oct., 1831, “die, op verzoek van den Raad van Directeuren van het Athenaeum, door den Academischen Senaat te Leiden is aanbevolen en benoemd als Professor alhier in de Nederduitsche, Latijnsche en Grieksche talen, is alhier op den 12en October aangekomen. Op den 22 daaraanvolgende heeft zijn Hooggel. deszelfs intredingsleerrede, over den heilzamen invloed van een doelmatige studie der oudere letteren gedaan.” In een lezing getiteld “Introductory Discourse delivered at the Townhouse of Lausanne to a numerous English Audience on 28 Jan. 1868”, waarvan ik zo gelukkig was het enige overgebleven exemplaar te krijgen, verhaalt Dr. Changuion zijn ondervindingen aan de Kaap als volgt: “On the tenth day after my arrival in Cape Town, I entered upon my functions as Professor of the institution called by the English colonists South African College, and by those of the old Dutch stock Zuid-Afrikaansch Atheneum, in allusion to the Atheneum Illustre of Amsterdam. The two nations jumbled together there differed a good deal in their national predilections and prejudices, but agreed to some extent in those peculiarities, that commonly distinguish colonists from the inhabitants of the mother country. The College had been in operation only two years, and of the original Professors two had already resigned, I believe because they could not agree as to the manner of opening the school with prayer: the one, decidedly the best classic scholar in the colony and Minister of the English Church; the other, a Scotch clergyman of extensive scientific knowledge, but a wilful character an impracticable man, to whom the Englishman of course would not knock under. For the classic professor had been substituted a man of great assurance but scanty knowledge, a Scotchman, and clergyman of the Dutch Reformed Church, who was about as ignorant of Dutch as he subsequently proved himself to be of Greek and Latin. By a very absurd arrangement there were two classical departments, one for Dutch and the other for English Greek and Latin. The Dutch Greek and Latin devolved on me, and had been temporarily in charge of a lawyer and a clergyman, who it would be illiberal to criticize, as they had devoted their leisure hours gratuitously to keeping that department alive till I came to relieve them. At the head of the Scientific Department was a first rate mathematician, Dr. Jos. A. ... subsequently Inspector of Government Schools. Education

was at the time at a very low ebb throughout the colony. This need not surprise us when we bear in mind that the Cape Colony was first captured by the English in 1795, reverted to the Dutch, or rather to the Batavian Republic, at the peace of Amiens in 1801, and was captured by the English a second time in 1806, to whom it was finally ceded by the French in 1815. When I came to the colony in 1831, it had not yet recovered from the disturbing effects of having been thus bandied about at short intervals, which could not but unsettle all social arrangements every time it changed hands. The inauguration of the College had been hailed as an era in the educational history of South Africa. The English Government had yet done little for education; good Schools in Cape Town, where—along with Dutch—Latin, French and Mathematics were successfully taught, had been allowed to fall into decay, and teaching in the country districts was mainly in the hands of shipwrecked or run-away sailors and deserters from the garrison. No wonder that the youth of town and country flocked to the new seat of learning. When I joined the institution, the number of youths or rather boys, called students by courtesy,—their average age ranging between ten and fifteen,—exceeded 160. After an annual examination, which had occurred shortly before my arrival, that élite of South Africa had paraded through the streets of Cape Town with their chief prizeman, Sam Solomon, a poor youth of Jewish traction, at the head of the procession. The effect must have been very striking; for the little fellow was a dwarf, laboriously making his way on short bandy legs. They were a strange jumble, two thirds speaking corrupt Dutch, and the remaining third using a dialect of English not very remarkable either for purity or elegance; some deficient in reading and writing, to say nothing of the multiplication table. Among the tall youths of course there were honourable exceptions, but few and far between. Two thirds of this chaotic mass came partly under my management and that of my assistant, a very worthy man, on whom devolved the teaching of Dutch, German and General History. I had only Greek and Latin to attend to at first. Had this been left exclusively in my hands, I might have taught these languages in Dutch to Dutch and in English to English, and the incompetent man before alluded to could have been got rid of. This would have insured efficiency and economy. But vested rights, as usual, were in the way; and besides, English parents would probably have grumbled at the arrangement. As it was, I had enough to do to re-organize the classes entrusted to me; for the necessity of making a show had induced me

predecessors to put most of the boys in authors for which they had been prepared by previous training; and my first task was the ungrateful one of undoing what they had done. I could not attempt any thing higher than Nepos with the best of them as a class. It would have been well for the College if this had been the last blunder of the shareholders; but, in the fifth year of my contract, I received the startling information that, as a measure of economy, my assistant was to be discarded, and the whole burthen of the classes thrown on my shoulders. There was no use in expostulating. The effects of this improvement have been recorded elsewhere. In one respect it turned to my profit: it obliged me to study the Dutch language which I had never done before, and this in turn led to my publishing a Dutch Grammar that procured me the membership of the Society of Dutch Literature at Leyden. The next blow inflicted on the College was the appointment by Government of Professor Innes, since Dr. Innes, as Superintendent General of Education in 1839. By a succession of minor mistakes the College was brought down so low that, in the eleventh year of my professorship, I was obliged to vacate my chair—a step which, for my own sake and that of a rising family, I ought to have taken five years sooner. This was a new startingpoint in my life. I might truly say: "Old things are passed away; behold, all things have become new." Having henceforth no fixed income, dependent on a few private pupils for a livelihood, and surrounded by a family of five children to provide for, I deliberately threw up a situation with a fixed salary of £100 besides the proceeds in the shape of fees from the College youth who attended my classes. I saw my way clearly before me; I knew the nature and extent of the educational wants of Cape Town and the colony at large. I also saw that the Government scheme of public education could not answer; nor has it produced to this day any results commensurate with the waste of public money which it has entailed on the colony. The first thing to be done, a sine qua non, if ever there was, had been overlooked, namely: to enable teachers and learners to understand one another. Government had appointed English or rather Scotch teachers; who did not know a word of Dutch, in country districts, where the body of the people did not know a word of English. I constituted myself the interpreter of the two parties by publishing schoolbooks in both languages in opposite columns, and thus assisted in spreading a knowledge of the English language, an object which Government had much at heart, but was attempting to secure the wrong way. The dreary routine of ~~many~~ schools with all their mummerly was superseded by an intellectual

process, calculated, not to make show, but to develop the mental faculties in the order in which they manifest themselves in childhood from year to year, so as to make the teaching of little boys a rational training and appropriate foundation for the tasks that await them in after years. Habits of thought and application were to be practically instilled by judicious method of keeping the young faculties in healthy play. That, done at the proper stage, and in the proper way, assures an immense saving of time for the future; and this is one of the most valuable results to be reaped from judicious early training. I was bent on achieving this result for my own children, and exhibiting it for the benefit others as a modelschool of my own creation. Regardless of pecuniary considerations, I hired a large hall, which was to be at once schoolroom and playground; and there I shut myself up every day, from nine in the morning till three in the afternoon with five boys, two of whom were my eldest sons. I did not get a sixth to join them for a whole year. That was no discouragement to me. Shall a builder be fainthearted, because people do not flock together to see him put down the first layer of stone in the trenches, laboriously excavated to receive the foundation of his projected edifice? I appeared to be forgotten by Cape Town and alike forgetful of all but my young charge. When the anniversary of the opening of my juvenile class (the eldest was just turned ten) came round, I advertised my first Public Examination, heading the advertisement with the words: "Come and see"! There was no crowd of visitors to witness the result of my humble endeavours; but there were thoughtful men, and among them an editor of a paper, once an infantschool teacher himself. I adressed this handful of representatives of the Cape Town Public, and examined in their presence the little learners, making them draw for questions on the few simple subjects that had occupied their attention. The proceedings were reported the next day by Mr. William Buchanan, Editor of the Cape Town Mail; and, after the holidays, I re-opened with nineteen learners of various stages of proficiency. I almost regretted the result; for I apprehended that my little class might be swamped by this promiscuous influx. Reflecting, however, that I was not in the position to send away grist from the mill, I selected a gentle and docile youth, one of my former assistants at the College, took him from behind the counter in a grocery-store and made him my assistant. This arrangement enabled me to organize a higher Class; and shortly after I associated myself with another Collegian, whom I entrusted with the mathematical department. He was the youngest son of my former assistant at the

College and, like his worthy father, conspicuous for a conscientious discharge of every duty. Never had a general more efficient aid-de-camps than I had in my campaign against ignorance, prejudice and routine. — It was in part owing to their efficiency that I was enabled to extend the sphere of my usefulness, and to start and maintain a teaching establishment, which was for many years a successful rival of the South African College, even after that institution had been propped up by a munificent bequest of an Indian gentleman, petted and subsidized moreover by Government, and provided with two Professors selected by Sir John Herschel. Let it not be thought I had no obstacles to encounter. My chief assistants whom I had henceforth to get out from Europe, at my own expense and risk, however warmly recommended, were not always valuable acquisitions. There were those among them the number who had been damaged in health or in character before they came out to the Cape. Others deserted me after a time to join the rival institution as Professors, or accepted more lucrative employment in the Government service. In addition to that I had to contend with antagonism from without. I had taken rather a conspicuous part in the anti-convict struggle of 1849, when the home-government attempted to make the Colony a penal settlement; and, in the last ten years of my stay at the Cape, had written the leaders of an opposition paper, in which the vagaries of the local Government were pretty freely commented on. That, of course, sufficiently accounts for my having been "atro carbone notatus" in high quarters for ever after. In addition to that I got into trouble with the orthodox clergy for having on various occasions put forth liberal views on points of doctrine and church government. It is even now matter of surprise to me that, with such formidable opponents, I maintained my ground till 1860. The fact is, my boarding and teaching establishment had a fixed character throughout the length and breadth of the colony, and even the sons of the French missionaries came to me for instruction from beyond the frontier. The College had accomplished Professors; but it was a body without a head, and leaned for support on government subsidies and patronage, whereas I was the acknowledged head and director of my seminary, the master-wheel of its machinery, and looked for no patronage but from the Public. It was therefore my interest to court the utmost publicity as a safeguard and protection against the machinations of those, who were intent on injuring me in public opinion. I could even afford to see one of my classes break down at a public examination without feeling the least nervous about it; because the parents and public at

large knew that the fault must lie with the boys, and not with the teachers. There was no juggling or scheming to make false impressions; and the learners, knowing that they had nothing but their own exertions to depend on, made it an object of their ambition to go through the half-yearly examinations with credit to themselves and their instructors. What also contributed to my success was that, though I always had classes open to receive newcomers at every stage of progress during a session, as well as at the beginning of a half-yearly course, the principle increase of the higher department was drafted once a year from my elementary school, in which there were always four classes, taught by as many juvenile teachers in four separate rooms; and the progress of these classes and efficiency of the teachers were brought to a weekly test by an examination in my presence, which occupied the forenoon of every Wednesday. My system of teaching took in the whole range of a boy's education, from his fifth to his seventeenth or eighteenth year. These things taken into account, not singly but collectively, fully explain my having stood my ground so long in a competition, in which, as I have shown, I had fearful odds against me. The financial department was again my weak point. I cared not what sacrifices I made to secure the highest efficiency. The unpleasant fact staring me in the face, that I closed every year's account with a balance against me, never materially affected my equanimity. Of course it finally told on my resources to such a degree, as to reduce me to the choice of either crippling my institution or breaking it up. I felt I could not bear to witness its decline, and so I knocked it on the head at once in 1860, because I did not feel justified in impoverishing myself and a numerous family for the good of the public. It was efficient and well attended to the last; but had at no period been selfsustaining. The last four years of my stay in Cape Town were devoted to a class of a limited number of young ladies, on whom I bestowed my morning hours, dividing the rest of the day between private pupils preparing for professional studies, my duties as Member of the Board of Examiners, and bi-weekly contributions to the public press. The feeling of having survived an establishment to which I had devoted the best part of my life, made me long to return to Europe; and so I did about the middle of 1865." Ds. D. P. Faure, een oud-leerling van Dr. Changuion deelt ons in zijn "My Life and Times" het volgende omtrent Dr. Changuion en zijn school mede: "Dr. Changuion, who had graduated in Literature at the University of Leiden; had come to the Cape in 1831 on receiving the appointment of Professor of

Classics at the South African College, but eleven years later he established a private school, which during many years proved a successful rival to the College. It was in Strand Street, facing Burg Street, near Fletcher & Co., White House. The school to which a boarding establishment was attached, was divided into two departments. Of the Junior Department, his son François was the head, and in the Senior Department he employed many able assistants. Before my time, one of these had been Mr. Aitchison, afterwards Post-Master General of the Colony; my teachers were, besides the Doctor himself who took the modern languages, history and elocution classes, Dr. van Oordt in Classics, Mr. R. Noble and Dr. Cameron, while Mr. L. Marquard, afterwards Surveyor-General, taught Arithmetic and Mathematics. There seemed to have been a peculiar political atmosphere about the establishment, for Dr. Changuion was leader writer for the Zuid-Afrikaan, Mr. R. Noble did the same for the Cape Argus, Dr. van Oordt was afterwards editor of Het Volksblad, and Mr. L. Marquard edited a liberal Theological paper De Onderzoeker. — The Doctor was known among the boys by no other name than Ou-Stroop. It was a term of endearment. He was beloved by his pupils, he understood them, could enter into their feelings, and could appreciate the schoolboy humour. He had a profuse crop of snowwhite, crisp, woolly hair, and when he appeared in the classroom, after having been operated upon by his barber, one half of the class would shout: "Wie heeft U gekapt?" to which the other half promptly would respond: "Lodewijk, de kapper," which being quotations from Dutch and English translation exercises published by the Doctor, would call forth an amused smile, which plainly indicated that he enjoyed the joke as much as they did, and as he walked to the desk, he would say: "I am glad to see that you are so at home in your school-books." Then again, when on the first hot day in summer, he entered the room in a long, white coat, he was greeted on all sides with the exclamation: "Schildpad het een nieuwe dop gekrij"! and again he would make it evident that he greatly enjoyed the application of the proverb. Among the boys, there was one, named Ekerimans, who presented a most peculiar appearance, with the features of a man of advanced age, and decidedly the reverse of handsome, upon whom the boys had bestowed the nickname of Erasmus, probably on account of his venerable countenance, for his mind and abilities by no means reminded one of the renowned Rotterdam philosopher; this seemed to tickle the Doctor's fancy so humorously that he also often addressed the boy as Erasmus, who, a

far from taking offence, accepted it as a compliment. — From these instances of familiarity it must not be inferred that there was disorder in Dr. Changuion's classes, or that insubordination prevailed. On the contrary, we loved him too well to give trouble. During the five or six years I was with him, he only once had occasion to cane a boy, while the other teachers had daily to take recourse to some form of corporal or other punishment. Schoolboys are known for not being very charitable in their judgment of their teachers, they are soon ready with charges of unfairness and injustice, but such things were never said of the good old Doctor. They knew him to be their friend, and they repaid him with their respect and affection."

Doch laten wij nu terugkeren tot ons Kollege. Drie jaren lang bleef de inrichting onder Staats-subsidie. Eerst in 1834 gaf de Regering de eerste jaarlijkse toelage van £200 onder voorwaarde, dat hij 't recht zou hebben twee leden van het Curatorium te benoemen. Het jaar 1837 is voor de Geschiedenis van het Kollege van groot belang, want in dit jaar werd een Ordonantie (No. 11 van 1837) gepasseerd, waardoor de inrichting zijn privaats karakter verloor, en op een vaste voet gesteld werd. De £3,653, die in 1791 voor de Latijnse School gekollekteerd, en al die jaren door de Bijbel- en School-Commissie beheerd werden, kwamen door deze Ordonantie in de handen van het Curatorium van het Kollege. Ook werd er bepaald, dat de Ordonantie ten minste 21 jaren in kracht zou blijven. Van die tijd aan begon het Kollege zich stadig uit te breiden. In 1841 werden de gebouwen in de 'Avenue', die nu nog in gebruik zijn, opgericht. Dr. Cameron geeft in zijn reeds genoemde rede van 1901 de volgende beschrijving ervan: "In 1841 the classes were removed from the Orphan House to the Building in which we are now assembled. — It was on the edge of desolation. It seemed a fragment of life rescued from surrounding decay. A series of roofless and ruined chambers on one side, with crumbling walls and rusty bars of iron, told of a time when there was some attempt at Zoological Gardens in Table Valley, and there was some low, flatroofed building known as the Slave Lodge, where negroes captured by English cruisers from Arab slavers were kept till masters could be found for them. In the central space between the slave Lodge and the College there had been a miniature lake, with wild fowl, and a little island—though in my days the lake was dry and the birds were gone, and one solitary willow tree survived on the little island to weep over the surrounding desolation, and to record in its angle of inclination the fury of the South-east gales. We were a happy enough lot of boys, though we considered the discipline somewhat Spartan in its severity; and for cases of emergency the

military were always at hand — for in those days a sentry mounted guard at the College gates. It was a popular though fallacious belief that the decorum and proper demeanour of the institution and its inmates were safeguarded by the British soldier, who, with ancient muzzle-loader, fixed bayonet, and the close-fitting but most uncomfortable uniform of sixty years ago, paced his lonely steps day and night before the College gates". Aangaande de professoren van zijn tijd merkt Dr. Cameron verder op: "The year 1848 was a memorable one in the history of the College, for in that year Sir Langham Dale began his work. As I have said already, there is no need to speak of that work — though if there were need, I might fairly claim the right to speak, first as his pupil, then as his assistant, and finally as his successor. His name is written, in characters that will not fade, in the educational history of South Africa. I may pause for a moment over my own contemporaries. They were all in their chairs when I joined the staff of professors in 1858, and they were still there when I left in 1873. Of this group I am the sole survivor. Dr. Heyns, of gentle nature and ripe continental scholarship; Professor Childe, whose profound mathematical lore was the admiration and despair of many a student; and Roderick Noble, the genial and generous-hearted, who filled with admirable efficiency the difficult post of interpreter between the highest scientific thought of the age and the popular mind." Toen in 1858 de 21 jaren van de Ordonantie van 1837 (Wet No. 11) verstreken waren, werden zijn bepalingen door Wet No. 19 van 1858 verlengd voor 'n tijdperk van 3 jaren, en dan weer in 1861 (Wet No. 30) voor onbepaalde tijd. Door de belangrijke Hoger Onderwijs Wet van 1874 (Wet No. 20) werd het Hoger Onderwijs in de Kaap Kolonie op 'n definitieve basis gesteld. De inrichtingen, die toen onder deze Wet vielen waren, behalve het S.A. College; het Diocesan College, Rondebosch, de Publieke School te Stellenbosch en het Gill College te Somerset Oost. Vier jaren later, dus in 1878, besloten de waarborgers van 1829 afstand te doen van al hun rechten in verband met het Kollege, en kort daarna werd de hele konstitutie van de inrichting veranderd door de Kollege Wet (Wet No. 15) 1878, die in 't daarop volgende jaar (1879) enigszins gewijzigd werd. Sedert die tijd bestaat de Kollege Raad uit negen personen, waarvan 3 benoemd worden door de Gouverneur, 3 door de Universiteits Raad en 3 door z.g. 'life-governors' (i.e. personen, die £20 of meer tot de fondsen bijgedragen hebben), en de gegraduateerde oud-studenten. Zo is dan uit het zaadje, dat op 1 October, 1829, in de Konsistorie Kamer der Hollandse Kerk te Kaapstad gezaaid werd, de geweldige boom, het South African College van vandaag, gesproten. Volgens het Repertorium

der Unie Hoger Onderwijs Kommissie van 1911 telt deze inrichting tans 25 Professoren, 13 Lektoren en 4 Assistenten.

Sedert het in-werk-treden van de Hoger Onderwijs Wet van 1874 tot het tot-stand-komen van de Unie van Zuid Afrika (1910) zijn behalve het S. A. College de volgende inrichtingen in de Kaap Kolonie onder deze Wet gekomen, n.l. : Victoria College, Stellenbosch; Diocesan College, Rondebosch; Hugenoten Kollege, Wellington; Gill Kollege, Somerset Oost; Grey Instituut, Port Elizabeth; Graaff-Reinet Kollege; St. Andrews Kollege, Grahamstown; Rhodes Universiteits Kollege, Grahamstown.

Reeds in 1685 beschouwde Kommissaris Van Reede Stellenbosch een geschikte plaats voor onderwijs-doeleinden en was van mening, "dat de burgers wel wat souden konnen helpen om in haasten een bequaame school optemaken, ten eynde de jonghe jeught, die dagelycx toeneemt in getal, niet en gelaten worde als in een wildernisse, maar als Christen kinderen opgetrocken met der tyt bequaam worde der Colonie dienst te doen". In 1683 werd dan ook ten gevolge van 'n petitie van de Stellenbosse burgers, de eerste school gebouwd. Toen de Kaap Kolonie in de handen van de Engelsen viel, nam de Regering spoedig stappen om Schotse onderwijzers in te voeren, zodat Lord Charles Somerset op 31 Maart, 1823, aan Earl Bathurst kon schrijven : "I have engaged eight competent persons from Scotland as Schoolmasters." Onder deze acht bevond zich ook zekere Archibald Browne, die naar Stellenbosch gezonden werd. Onder de leiding van Mnr. Browne maakte de school merkbare vooruitgang. In 1840 werd Mnr. H. M. McLachlan, een van de door Sir John Herschel ingevoerde onderwijzers, als hoofd benoemd. Volgens de mening van Prof. I. J. Marais, verwierf McLachlan zich "een buitengewone roem. — Strenge discipline was kenmerk van het onderwijs; en daar de onderwijzer niet gebonden was aan onverbreekbare, ijzeren School Regulaties, kon hij uit zijn veelzijdige kennis meedelen, naar goeddunken, wat hem 't best voorkwam voor zijn leerlingen." Doch de heer McLachlan werd oud, zijn invloed nam af. In het Rapport van de Onderwijs Kommissie van 1836 lezen wij : "The first-class Government school at Stellenbosch was long known as one of the most flourishing of the establishment. — It has, however, been in a very inefficient state for many years. — The present state of this school appears to render its maintenance on its present footing very objectionable". In zijn genuegenis voor deze Kommissie klaagt McLachlan : "Neither the lower nor the higher Department has realized a satisfactory point, greatly owing to the premature withdrawal of children. — A primitive and ignorant people could not be expected either to appre-

ciate such a system of education as we have been producing, or take any interest in the education of their children, however elementary; much less to have much sympathy or obtain much intercourse with the teacher". "Juist toen het Theol. Seminarie te Stellenbosch werd gesticht", zo verhaalt Professor Marais, "was de tijd ook gekomen voor een verandering in het onderwijzend personeel. Drie mannen, Ds. John Murray, Ds. Nicolaas Hofmeyr, Ds. Jan Neethling — werden in de weg der Goddelijke Voorzienigheid te Stellenbosch samengebracht. Hun ideaal was een school, die allengs zou worden een Gymnasium van de eerste klasse, in de zin, waarin dat woord werd gebezigd op 't vaste land van Europa." Ik laat nu wijlen Professor Hofmeyr zelf spreken. "Wij voelden al meer behoefte, die alhier aan degelijke scholen bestond, en spraken vaak met elkaar over deze zaak. De gedachte door mij uitgesproken om naar een door mij voorgesteld plan een jongenschool te stichten, vond ter stond bijval. Het lukte Ds. Neethling, onze wakkere voorman, enige flinke mannen voor dit plan te winnen. De vrucht hiervan was de stichting van 't Stellenbosse Gymnasium. 't Was in Desember, 1863, dat een dertigtal zich verbond om gedurende vijf jaren een zekere som bij te dragen tot stichting van 't Gymnasium. In 't volgend jaar bracht de uitstekende indiese zendeling, Dr. Duff, op zijn terugreis naar Schotland, enige dagen alhier door. Dit gaf aanleiding, dat wij hem verzochten in Schotland naar een geschikt hoofd voor 't Gymnasium om te zien. Zo kwam de heer Braid hier aan in Februarie, 1866, en kon in de daarop volgende maand ons Gymnasium met 88 leerlingen feestelik worden geopend. In ditzelfde jaar werd, ten gevolge van een publieke vergadering, ons Gymnasium als een Eerste Klas Publieke School erkend. — Wij besloten, dat het onderwijs ten doel zou hebben om de leerlingen, die het verkozen, voor te bereiden voor de twee goevernements-eksamens, die gelijk stonden met wat wij nu het B.A. en M.A. examens noemen, maar toen andere namen hadden, omdat de Kaapse Universiteit nog niet bestond. — Wij hadden ook besloten, dat aan die het begeerde, de gelegenheid zou worden verschafft om zich voor 't Admissie-eksamen van 't Theologies Seminarie te bekwaamen". Wij hebben reeds gezien, dat in 1874 de Hoger Onderwijs Wet gepasseerd werd, en dat de Publieke School te Stellenbosch onder deze Wet erkend werd als een inrichting voor Hoger Onderwijs. "Hoewel ons Gymnasium", zo vervolgt Professor Hofmeyr, "niet de naam van 'Kollege' droeg, toch, zoals U gebleken is, was het begonnen om 't werk te doen, dat door 't Zuid Afrikaanse Kollege in de hoofdstad werd gedaan. Daarom meenden wij, dat wij niet minder dan het Kaapstads Kollege recht hadden op de bijdragen, die volgens Wet tot het vol-

riëren der Professoren waren toegezegd. Tot onze bittere teleurstelling meende Dr. (later Sir) Langham Dale, de toenmalige Superintendent van Opvoeding, vroeger Professor aan het South African College, hierin van ons te moeten verschillen. Hij dacht, dat wij naar iets streefden, dat te hoog voor ons was. Wij moesten tevreden wezen, om als Eerste Klas School de leerlingen niet verder dan tot het Marikulatie-eksamen op te leiden. Verre van hier te berusten, besloten wij ook, al mocht de Regering samenstemmen met Dr. Dale, voort te gaan met de voorbereiding onzer leerlingen tot het hoger eksamen, en intussen onze wakere sekretaris (Dr. Neethling) af te vaardigen om onze zaak bij de Premier, Sir John Molteno, te bepleiten. Hij deed het in de tegenwoordigheid van Dr. Dale, en won het pleit. In de beginne werd het "Arts Departement" als het hoogste Departement van 't Gymnasium aangezien, zodat de twee eerste Professoren in zekere mate de Rektor tot hun hoofd hadden. Later werd dit Departement gescheiden van 't Gymnasium onder de naam van 't Stellenbosch Kollege' — een naam, die tijdens de viering van Koningin Victoria's zestigjarige regering in die van "Victoria Kollege" is veranderd". De eerste Professoren waren: Archibald McDonald, George Gordon en Thomas Walker, die tans nog aan de inrichting werkzaam is. Volgens Professor Marais waren de jaren, die verliepen tussen 1866 en 1880, jaren van buitengewone vooruitgang; zodat een groter gebouw nodig werd. "Het trof juist," zo zegt hij," dat in 1879 Stellenbosch zijn tweehonderdjarig bestaan plechtig werd herdacht en gevierd, en dat men had besloten, ter gedachtenis een Kollege-gebouw—als monument—daar te stellen, groot genoeg en ruim genoeg om de studenten te bevatten, die bij ons kwamen aankloppen. Het trof ook, dat Sir Bartle Frere ons in die dagen een bezoek bracht, en begaan was over de gebrekkige ruimte waarover wij beschikken moesten, en beloofde, in ons belang een goed woord te zullen doen bij de regering des lands. Sir Gordon Sprigg stond toen aan het hoofd van zaken en was ons zeer gunstig. Door zijn toedoen stemde 't Parlement £3000 voor dit doel, mits het publiek die som aanvulde naar het pond voor pond beginsel. Zo kwam het dan ook, dat de hoeksteen van het nieuwe gebouw gelegd werd op de 22ste Desember, 1880, door de Administrateur, Sir George C. Strahan. De jaren verliepen — en geldschaarste greep en neep ons. — Soms waren wij ten einde raad: menigeen smaalde op onze armoede. Doch ons zwoegen duurde niet lang; wij mochten eindelijk het voltooid gebouw wijden tot zijn doel. — De dag der inwijding zal ik nooit vergeten. We kwamen tezamen in de kerk. Ik sprak het eerste woord. Ik deed zulks met opzet in de Hollandse taal. — De Synode onzer kerk zat toen in de Kaapstad en zij

was goed vertegenwoordigd bij de plechtigheid. Reeds de aanhef van mijn toespraak toont het standpunt door mij ingenomen: " 't Is uw feestdag, gemeente van Stellenbosch en daarom is 't passend, billik recht, dat het eerste woord zal worden gesproken in Uw en mijn moedertaal. Immers, de kroon wordt gezet op 't werk van jaren en dat uw werk bij uitnemendheid". In 1871 werd door 't Parlement een Akte gepasseerd waardoor de tegenwoordige status en Konstitutie van het Kollege werden vastgesteld. Gaandeweg namen de bloei en de uitbreiding van het Kollege toe, zodat het drietal Professoren, waarmede het begonnen is volgens het Rapport van de Unie Kommissie van 1911, tot 17 Professoren, 8 Lektoren en 2 Assistenten is aangegroeid.

Alvorens over te gaan tot de overige Kolleges, moeten wij hier nog melding maken van een inrichting, die, zoals het Stellenbosse Gymnasium, de bekwaming van jongelingen voor het toelatings-eksamen tot het Theologies Seminarium beoogde, n.l. het Paarl Gymnasium. Deze instelling werd in Januarije 1858 gesticht door Ds. G. W. A. van der Lingen. Het doel van de oprichting beschrijft iemand in het 'Annual of the Gymnasium Boys High School, Paarl' (1910) als volgt: "Er bestonden destijds slechts twee onderwijs inrichtingen, die enige roem hadden verworven, beide te Kaapstad, n.l. het Zuid Afrikaansche Athenaeum en Dr. Changuion's Etablissement, doch het werd gevoeld, dat die inrichtingen, zelfs indien zij het voorbereidend onderwijs ten volle insloten, niet binnen het bereik van iedereen waren, en dat door de oprichting van een Gymnasium aan de Paarl, de kosten voor het onderwijs heel wat minder zouden zijn dan aan de Kaapstad en dat er daarvoor aan meer jongelingen, die van plan waren hun studiën in de een of andere fakulteit aan een Universiteit of Godgeleerde Kweek-school voort te zetten gelegenheid zou gegeven worden. Het hoofdoel echter was om jongelingen te bekwamen voor hun toelatings-eksamen tot het Theologies Seminarium. — De school bestond uit drie afdelingen, t.w. (a) De Elementaire School, alwaar het onderwijs liep over "de kundigheden die geen lid onzer maatschappij kan ontberen, zonder groot nadeel voor zichzelf" (b) de Reaal School, die bestond voor "diegenen welke zonder bepaald klassiek-wetenschappelijke vorming, zich in staat wilden stellen om de plichten van zulk een ambt, of post, of onderneming, of opzicht, of bestuur als waartoe hun stand en tijdelijke middelen hen zouden kunnen roepen, naar eis te vervullen"; (c) De Klassieke School, die een overgang vormde van Middelbaar tot Hoger Onderwijs, en meer bepaald ingericht was voor opleiding tot een of ander geleerde stand." Er waren in 't begin 4 onderwijzers. Als hoofd der school fungeerde Theodorus Sares Arend Hofman, een He-

lander, "die zijn kop op zijn schouders droeg". De assistenten waren (1) Titus Middelberg, een Hollander, "die elk woord kon lezen en van elk woord kon zeggen van waar het kwam". (2) Dr. Henry, een Engelsman, en (4) Mnr. Hogedoorn, ook een Hollander. De onderwijzers voerden hun gesprekken met elkaar in 't Frans, omdat de Hollanders geen Engels, en de Engelsman geen Hollands verstond.

Over de aard van het werk, dat in dit (en misschien ook in het Stellenbosse Gymnasium gedaan werd) geeft ons het volgende tekenende verslag van een examen (verschenen in 'De Zuid Afrikaan' van 6 Oktober, 1870) nader bericht. "Dit examen," zo lezen wij daar, "had plaats op den 29 en 30 Sept. laatsl. De leerlingen gaven blijk van aanmerkelijke vorderingen in de Oude en Nieuwe Talen, Geschiedenis, Wis- en Natuurkunde, enz. Er werd nauwkeurig en vlug op de gedane vragen geantwoord. De vragen waren dikwijls zeer belangrijk. Zij liepen b.v. in de Natuurkunde over de beweging van de atomen der vaste lichamen, de meting van het zeepbelvlies, de volkomenheid en onvolkomenheid der verschillende spiegels, de analogie tussen het geluid en het licht, en dergelijke. Het bewijzen van meetkundige stellingen, als het Theorema van Pythagoras en dergelijke, scheen zelfs voor de leerlingen der middelste klasse een zeer geringe zaak. De oude schrijvers Homerus, Plutarchus, Virgilius, Ovidius, Sallustus, Cicero, werden met constructie, vertaling, grammatikale verklaring en metrische aanduiding behandeld; zelfs uit den Hollandschen dichter Vondel werd ten naaste bij op deze wijze, en ook rhetorisch geëxamineerd. Een gedeelte uit het boek der Rigteren werd vertaald, enz., ten einde de bekwaamheid der Klassische School in het Hebreuwsch te doen kennen. In het Engelsch was ook de lagere school vrij goed gevorderd, en maakte de jeugdige onderwijzer Kolbe de vijanden van het Gymnasium beschaamd. En wat de hogere leerlingen aangaat, reeds de opvoering van stukken als Colman's Deputy Bull, en een samenspraak uit Shakespeare's Caesar, kon ieder genoeg overtuigen van den uitnemenden toestand van het Engelsch onderwijs aan deze inrigting. Het vertalen van het Engelsch in het Hollandsch was zeer belangwekkend; en wij moeten het den heer Hoffmann toestemmen, dat dit een zeer goed middel is om den kinderen te leeren verstaan, wat zij lezen, hetgeen maar al te dikwijls ontbreekt. Eene aangename afwisseling van het gewone examineren was het gedurig reciteren van allerhande Hollandsche, Engelsche, Fransche en Latijnsche gedichten, waartoe de geheele school ruimschoots bijdroeg. Het examen mogt dan ook aller goedkeuring inoogsten, en men zegt met volle regt: De gemeente van de Paarl mag trotsch staan op haar Gymnasium. Toen het examen voorbij was, werden, in

en onder fraaije Latijnsche en Hollandsche toespraken, de verschillende prijzen uitgereikt". Het Paarl Gymnasium is geen 'Kollege' geworden, maar wij kunnen met Ds. Albertijn verklaren, "dat het Gymnasium nog zijn oude roem blijft handhaven."

Dr. Andrew Murray stelde groot belang in het werk door Mary Lyon in Amerika gedaan, en hij besloot daarom een inrichting te stichten, die voor de dochters van Zuid Afrika een Christelike opvoeding zou verschaffen, naar voorbeeld van het Mount Holyoke College. Gevolgelyk werd in 1874 het Hugenoten Seminarie te Wellington met 40 leerlingen geopend. Als onderwijzeressen werden benoemd Mej. A. P. Ferguson en Mej. A. E. Bliss, twee dames, die nu bijne veertig jaren lang onverdroten aan de opvoeding van Zuid Afrikaanse meisjes gearbeid hebben, en wier werk zeker niet gauw vergeten zal worden. In de eerste jaren werd het leerplan van de Middelbare scholen van de Kaap Kolonie gevolgd. Vijf jaren later bereikte de inrichting een hogere standaard, en van die tijd af volgde het Hugenoten Seminarie vijftien jaar lang zijn eigen kurrikulum, en de meisjes deden hun kennis op zonder de voortdurende eksamen-vrees, die het tegenwoordige leerplan kenmerkt. "All enjoyed the freedom of those years — the broad outlook in Literature, the nights with the telescope studying the stars, the excursions in the realms of science and some of the deep problems of Philosophy", zo lezen wij in een artikel verschenen in 'The S. A. Home Journal'. In die dagen reikte het Seminarie nog zijn eigen Diploma's uit. Daar dit Diploma geen erkenning vond bij het Onderwijs-Departement besloot men later het kurrikulum overeenkomstig de voorschriften van de Kaapse Universiteit te wijzigen. In 1889 werden de eerste kandidaten ingezonden voor het Matrikulatie-eksamen — een gebeurtenis, die veel opzien baarde. Van die tijd af werd de school in drie afdelingen gesplitst, t.w.: (a) de Middelbare School; (b) De Onderwijzeressen-kweekschool en (c) het Kollege. De kweekschool kreeg later zijn eigen hoofd, nl. Mnr. James Harvie, M.A., en het werk van dit departement nam van jaar tot jaar aan belangrykheid toe. Eerst in 1898 werd het College Departement erkend als inrichting voor Hoger Onderwijs, overeenkomstig de bepalingen van de Wet van 1874. Voor die tijd hadden al niet minder dan 66 leerlingen het Matrikulatie- en 20 het Intermediaire-eksamen van de Kaapse Universiteit afgelegd. In 1896 werd de hoeksteen gelegd van het tegenwoordige Kollege-gebouw (de Cummings Hall), dat in April, 1898 voltooid werd. Bij die gelegenheid zeide Dr. Andrew Murray: "Het Hugenoten Kollege bestaat, omdat het niet anders kon. Het is te Wellington want het kon nergens anders wezen. Het is de natuurlijke uitwas van het Hugenoten

Seminarie". In hetzelfde jaar slaagden de eerste twee kandidaten in het B.A. examen. Tegen het einde van 1900 werd de Kollege Raad gevormd, die zijn eerste vergadering hield op 9 November, 1901. In September 1907 kreeg het Kollege zijn Inkorporatie Akte bij het Parlement, waarin vermeld wordt, dat de inrichting bestemd is voor vrouwen en voor mannen wier ouders of voogden binnen de grenzen van het schooldistrikt Wellington wonen"; maar, dat "van en na de 1ste Jan. 1913, het Kollege uitsluitend bestemd zal zijn voor de opvoeding van vrouwen". De vooruitgang van de inrichting was stadig maar zeker en er moest spoedig aangebouwd worden. Op 4 Mei, 1907, werd de Ferguson Hall door Sir Walter Hely-Hutchinson geopend. Het Kollege heeft op 't ogenblik een staf van 9 professoren, een bibliotheek van zowat 5762 banden en bijna 5000 jonge dames hebben sedert de tijd van zijn oprichting hun opleiding daar genoten. "The institution owes much to its founder Dr. Andrew Murray, to his wise counsel and the moral and spiritual power which have ever made his teachings a help and an inspiration", schrijft Mej. Bliss.

Het Diocesan College werd in 1849 door Bishop Gray in verband met de Anglikaanse Kerk te Rondebosch opgericht. In 't begin was het maar 'n klein schooltje van 15 jongens. Het doel van de inrichting was, zoals Canon Ogilvie het in "The Diocesan College Magazine" uitdrukt: "that together with distinctive Church teaching the school be run as far as circumstances allowed on the lines of an English Public School". De eerste Principaal was Archdeacon H. M. White, die van 1849 tot 1857 aan het hoofd der inrichting bleef en goed werk deed. De tweede Principaal was echter een mislukking en toen Canon Ogilvie in 1860 het Rektooraat aanvaardde, waren er slechts 12 leerlingen op school. Door onvermoeide ijver gelukte het Ogilvie, met de hulp van zijn assistent Rev. Rattle, de inrichting weer tot een toestand van bloei te brengen. Het getal leerlingen nam spoedig toe, en er moesten twee nieuwe assistenten R. Brooke (later Archdeacon) en Mnr. Hogart aangesteld worden. Het gebouw werd mettertijd te klein en men begon geld te kollekteren voor een nieuw gebouw. Dit werd eindelijk, na vele jaren van tegenspoed voltooid. In 1864, toen er kandidaten ingezonden werden voor het eerste en tweede klas examen in Letteren en Wetenschap van de Raad van Examinatoren, kreeg de inrichting de naam van 'College'. Ten gevolge van het grote verschil in ouderdom van de leerlingen werd het van jaar tot jaar moeilijker de "Public School" discipline stipt door te voeren en men zag zich genoopt de School (d.w.z. de lagere klassen) helemaal van het Kollege af te scheiden. Het Diocesan College heeft niet de groei-kracht van het South African of het Victoria College, be-

zeten. Prof. Kidd schrijft dit toe aan: "the proximity of the South African College and the fact that at Rondebosch the Lecturers have had practically no voice in the management while the Principal has had his hands full with the schoolwork, together with lack of funds". De inrichting bestaat nu alleen nog als Middelbare School, waarvan Dr. Jenkins tans het bekwame hoofd is. Het Kollege smolt later samen met het South African College.

Het Gill College te Somerset Oost was het eerste Kollege van de Oostelike Provincie der Kaap Kolonie. Dr. William Gill, distrikts-geneesheer te Somerset Oost, was enthoesiast op het gebied van Hoger Onderwijs en liet na zijn dood in 1864 bijna zijn geheel vermogen voor dit doel na. In de S. A. Educator van 1903 wordt Dr. Gill aldus beschreven: "A man of the simplest tastes, he lived with the most rigid economy, and died destitute of every comfort and almost unattended, for, though none was ever less a miser, and scores of patients never received an account, he had set his mind on the one aim of advancing higher education in the Eastern Province, and neglected himself altogether." Op 1 April, 1867, werd de hoeksteen gelegd van het Kollegegebouw. Overeenkomstig de wens van Dr. Gill werd de Konstitutie van het Kollege opgetrokken naar 't voorbeeld van de Glasgow Universiteit. De Senaat, bestaande uit 3 Professoren (Oude Talen, Mathesis en Natuurwetenschap) maakte het kontrolerende lichaam uit. Brebner en MacOwan waren twee van de eerste Professoren. De inrichting schijnt echter in het begin niet aan zijn doel beantwoord te hebben want in 1876 waren er slechts 12 studenten, allen in de Matrikulatie klas. Het gevolg was, dat de Regering het Kollege niet meer wilde erkennen als inrichting voor Hoger Onderwijs in termen van de Wet van 1874, en de toelagen gevolgelijk gestaakt werden. In 1880 werd het Senaat-stelsel afgeschaft, en professor McWilliam tot principaal benoemd. Onder zijn wijze bestiering kwam het College spoedig weer op de been, zodat het in 1891 andermaal onder het getal van de door de Wet erkende inrichtingen gerekend kon worden. Doch het aantal studenten, dat in 1891 11 B.A., 14 Intermediaire en 16 Matrikulatie studenten bedroeg, daalde van jaar tot jaar, zodat er eindelijk, in 1903, slechts 2 gematrikuleerde studenten waren. Het gevolg was dan ook, dat de status van het Kollege verlaagd werd tot die van een Middelbare School. Volgens Professor Kidd is het Gill College het eerste Kollege in Zuid Afrika geweest, dat vrouwelijke studenten tot zijn klassen toegelaten heeft.

Het Grey Instituut te Port Elizabeth was één van de scholen, die gesloopt werden ten gevolge van de z.g. 'Grey Foundation' (Wet No. 9

van 1856), waardoor een som geld beschikbaar gesteld werd voor het stichten van scholen. Tien jaren lang werd het Grey Instituut geteld onder de inrichtingen voor Hoger Onderwijs en kreeg als zodanig een jaarlijkse toelage van de Regering. Doch, net zoals in 't geval van het Gill College, daalde het aantal studenten van jaar tot jaar. In 1876 had het slechts een Matrikulatie-klas en niet meer dan 32 studenten. In 1884 slaagden er slechts één kandidaat in 't Intermediaire eksamen, één in 't landmeters-eksamen en twee in 't Matrikulatie-eksamen. Geen wonder dus, dat wij in 't Rapport van de Superintendent Generaal over het jaar 1885 lezen, dat de school tot 'n Middelbare School gereduceerd werd.

Melding dient nog gemaakt te worden van het Graaff-Reinet College, dat in 1860 gesticht werd, maar slechts een kortstondig leven had. Door private Subskriptie werd er namelijk een som van £5000 verzameld om een College te stichten. De inrichting kreeg kort daarna zijn Akte van Inkorporatie bij het Parlement (Wet No. 29 van 1860) en werd zodoende als Kollege erkend. Het Bestuur ervan bestond, naar voorbeeld van het S. A. College, uit een Raad en een Senaat. Er werden twee Professoren (Gill en Guthrie) aangesteld en een begin gemaakt met het werk. Reeds na 'n paar jaren echter begon de belangstelling te verflauwen en het Kollege werd alleen in 't leven gehouden door de jaarlijkse goevernements-toelage van £400. In 1884 rapporteerde de Inspekteur: "It is now simply a small undenominational Public School".

Het St. Andrews College te Grahamtown was een zuster-inrichting van het Diocesan College. Reeds in 1839 deelt zekere Rev. W. Shaw in zijn schrijven van 10 Mei aan Col. Bell, de toenmalige Koloniale Sekretaris, mede, dat er "a most commodious and elegant schoolhouse" door publieke subskriptie te Grahamstown opgericht werd en vraagt of het waar is, dat de Regering voornemens is een school "of a superior class" aldaar te stichten. In zijn antwoord op dit schrijven zegt Col. Bell (23 Mei 1839), dat het plan bestaat een school op te richten "embracing primary and secondary instruction". Dit werd dan ook gedaan. Uit het Rapport van de Onderwijs Kommissie van 1863 blijkt echter, dat de inrichting geen kans van bestaan had. Wij lezen daar: "The first class school at Graham's Town, ably conducted for the period of twenty-two years, has had its sphere of usefulness so contracted by the growth of institutions such as the English Church Collegiate School and the Wesleyan Grammar School (now Shaw College), as to render its maintenance unnecessary". De "English Church Collegiate School" waarvan hier gewaagd wordt, smolt later samen met het St. Andrews College, dat in 1855 door Bishop Armstrong als kweekschool voor

blanke en naturelle predikanten der Anglikaanse kerk opgericht werd. In 1878 werd het als een van de Hogere inrichtingen onder de Wet van 1874 erkend, en afgezien van het Gill College, was het College Departement van St. Andrews 26 jaren lang de enige inrichting van die aard in de Oostelike Provincie van de Kaap Kolonie. St. Andrews heeft altoos een goede naam gehad en vooral waren de landmeters-klassen onder de leiding van Professor Matthews beroemd geworden. Maar, zoals in 't geval van 't Diocesan College, werd de ontwikkeling ervan gestremd door het gebrek aan geschikte gebouwen en fondsen. "All the teaching in connection with it (except in the Physical and Chemical Department)", schrijft Dr. Schönland in "The Rhodian van 1906" was carried on latterly in a small cottage, in which even the kitchen was used as a class-room, and we well remember Professor Matthews saying that if he got an additional student he would have to put him up the chimney". In 1905 werd het St. Andrews College met zijn staf van 4 Professoren en zijn 42 studenten geabsorbeerd door het Rhodes Universiteits Kollege, dat toen gesticht werd.

De oorzaak, waarom nòch het St. Andrews College, nòch het Gill College, nòch het Grey Instituut enige vooruitgang gemaakt hebben, schrijft Dr. Schönland toe aan het feit, dat ze verbonden waren aan Middelbare Scholen. "Naturally", zegt hij, "this arrangement did not find favour with the other schools who did not enjoy this privilege, and for this and other reasons these seats of higher teaching were stagnating". Men zag in, dat indien het Hoger Onderwijs in de Oostelike Provincie floreren zou, men het afscheiden moest van de Middelbare School. De zaak werd tegen 't begin van 1893 door prominente opvoedkundigen besproken. Rev. W. E. C. C. Clarke, een van de Professoren van St. Andrews en Editeur van "the Eastern Province Magazine", nodigde een aantal deskundigen uit om hun zionswijzen in de koloniën van dat blad bekend te stellen. Aan deze uitnodiging werd ruimschoots gevolg gegeven; maar, de opinies liepen zeer uiteen. Intussen werd een invloedrijk Komitee gevormd met het doel een prakties schema te ontwerpen. Men kon echter tot geen unaniem besluit komen. "The diversity of opinion", zegt Schönland, was even greater than the articles in the Magazine had led to believe; the difficulties, especially financial, greater, the conflicting interests were constantly interfering, and the outcome was a compromise which like most compromises, was weak and did not satisfy anybody". Eindelijk besloot men het St. Andrews College weer op de been te brengen door de benoeming van een nieuwe en meer vertegenwoordigende Raad. Maar ook dit plan viel uiteindelijk voor, daar de Supt.-Generaal van Onderwijs om rechtskundige redenen

weigerde het plan goed te keuren. Op 19 December, 1902, werd er op initiatief van de heer Josiah Slater, wederom een vergadering gehouden om het oprichten van een Universiteits Kollege te Grahamstown te bespreken. Op voorstel van Dr. Schönland werd een Komitee benoemd om met de autoriteiten van het St. Andrews College te onderhandelen ten einde hen te bewegen afstand te doen van hun voorrechten onder de Hoger Onderwijs Wet en met het Komitee samen te werken. Op 'n vergadering, gehouden in Maart 1903 gaf de Raad van St. Andrews College zijn bereidwilligheid te kennen aan dit verzoek te voldoen. Van die tijd af liep alles naar wens van stapel. De Afdelings Raad van Albany, de De Beer's Maatschappij en de 'Rhodes Trustees' steunden de beweging geldelik, en zo kwam het 'Rhodes Universiteits Kollege' tot stand. In 1904, dus 18 maanden na het begin van de beweging, kreeg het Kollege zijn Akte van Inkorporatie bij 't Parlement (Wet No. 21 van 1904). Al spoedig toonde de inrichting, dat hij groeikracht bezat. Ofschoon de Regerings-toelage, waarop het reeds in 1807 gerechtigd was, geweigerd werd, nam het aantal studenten van jaar tot jaar toe, en steeg van 51 in 1904, tot 142 in 1914. Volgens het Rapport der Hoger Onderwijs Kommissie van 1911 heeft de inrichting tans een staf van 12 Professoren, 5 Lektoren en 3 Assistenten. Prof. Kidd zegt: "This College is unique in several respects among the Colleges of the Colony. Firstly, it is pan-denominational in spirit rather than undenominational. Secondly its Council is elected on a particularly wide basis — while there are four Colleges in the West all situated in a small area, the Rhodes College is the only College for the Eastern Province, Midlands, Griqualand West, and Native Territories".

In de lijst van Inrichtingen voor Hoger Onderwijs bevat in het Rapport der Unie Kommissie van 1911, ontbreken de volgende: Diocesan College, Grey Instituut, Gill College, Graaff-Reinet College en St. Andrews College. Daarentegen worden er 4 nieuwe inrichtingen genoemd: nl. Grey Universiteits Kollege, Bloemfontein; Transvaal Universiteits Kollege, Pretoria, Z. A. School voor Mijnwezen en Technologie, Johannesburg; en Natal Universiteits Kollege, Pieter Maritzburg.

In October, 1855, bracht Sir George Grey een bezoek aan Bloemfontein en de gedachte kwam bij hem op hier een inrichting voor Hoger Onderwijs te stichten. Op zijn verzoek werd een Kommissie benoemd door de Transvaarische Ring (tegenwoordig de Synode van de Ned. Ger. Kerk) om met hem samen te werken in de stichting van een kweekschool, waartoe hij ter beschikking van de Ring stelde een sou van £2000 voor een schoolgebouw en £4000 als een kapitaal waarvan de

interest moest dienen voor een of meer salarissen van de onderwijzers. Dit kapitaal werd geplaatst onder het Bestuur van drie 'Trustees' nl. de Staats-President (J. N. Boshoff), de Predikant van Bloemfontein (Ds. Andrew Murray) en Ouderling J. D. Griesel. Op 13 Oktober, 1856, werd de hoeksteen gelegd van het eerste School-gebouwtje (waar tans het oude Museum staat). Toen het gebouw met ruimte voor 24 kostgangers gereed was, kon Ds. Murray niemand vinden om als huisvader van de inrichting te fungeren. Hij moest dus zelf het werk ondernemen en was dus meer dan één jaar lang als zodanig werkzaam. De eerste onderwijzers waren Boschker en Scott, en het aantal leerlingen bedroeg 24 jongens. Het onderwijs ging niet verder dan de 4de of 5de Standaard. "Ik ben tegenwoordig geweest", zegt Ds. Murray, "toen het zaadje van Grey Kollege in den grond werd gelegd, en heb voor zeer korten tijd het plantje bewaard". Vijftien maanden later verliet hij Bloemfontein om een beroep aan te nemen naar Worcester. De kweekschool werd later verenigd met de bestaande Goevernementsschool, en de Kommissiën van beide scholen werden gekombineerd. De school schijnt echter van elementaire aard gebleven te zijn tot de Regering van de O. V. S., door bemiddeling van Prof. Oosterzee er in slaagde een Rektor voor de inrichting te vinden. Deze man was Dr. Johannes Brill, die in Augustus, 1872, in Holland benoemd werd, en zijn betrekking te Bloemfontein op 6 Maart, 1873, aanvaardde. De school telde toen ongeveer 3 leerlingen. Daaruit koos Dr. Brill ongeveer twaalf van de meest gevorderde om daarmede de kern van een Hogere School te vormen. Als hoofd van de lagere afdeling werd benoemd de heer O. Mostert, met de heer Broecker (een Duitser) als assistent. Niet lang na Dr. Brill's aankomst, werd de heer Josiah Slater B.A. tot Assistent in de Hogere Afdeling, en tevens huismeester van de kostinrichting, aangesteld. Onder de bekwame leiding van Dr. Brill ging de inrichting van jaar tot jaar vooruit, zodat in 1894 een behoorlijk Kollege-gebouw (het gebouw dat tans als Normaal School dient) opgericht moest worden. De oostelike helft werd tussen het begin van 't jaar 1894 in Junie 1895, de westelike helft (met toren) in de jaren 1897 en 1898 gebouwd. In het Grey Kollege volgde men het leerplan van de Kaapse Universiteit, doch met dit verschil, dat beide, Hollands en Engels als voertaal gebezigd werden. In 1900 legden de eerste vijf leerlingen het Matrikulatie-eksamen af (twee met honeurs), in 1902 zeven (waarvan 3 in de eerste klas); in 1903 zestien. Ten gevolge van deze goede resultaten werd de naam van het Grey Kollege spoedig in de naburige landen bekend, en ouders zonden hun kinderen uit de Transvaal en ook de Kaap Kolonie naar deze school. In de tegenwoordige Kollege Kalender lezen wij op blz. 19: "By the beginning of the

present century, however, the country had arrived at such a stage of development educationally that it became necessary to consider whether provisions for University education should not be made within the Colony". Dat dit niet helemaal juist is, blijkt uit de volgende woorden van Dr. Brill: "Wanneer de school in een Universiteits-Kollege veranderd werd, is niet met 'n enkel woord of datum te beantwoorden. Reeds voor het jaar 1894 was er ernstig sprake van geweest, de school langzamerhand tot een Universiteits-Kollege uit te breiden, en een desbetreffend plan werd voor de Volksraad gelegd, die er evenwel toen nog geen uitvoering aan wilde geven. In het jaar 1896 werd het plan weder opgevat, nu, indien ik mij niet vergis, in samenwerking met de Regering van de Transvaal.—Ik herinner mij meer dan eens met President Steyn en Dr. Brebner een plan besproken te hebben tot stichting van een Universiteit voor de beide Republieken met geaffilieerde Kolleges te Bloemfontein, te Pretoria en een Kollege voor mijnwezen te Johannesburg. De moeilijkheden, die later tot de oorlog leidden, verhinderden de verwezenliking van dit plan: maar intussen werd, om 'n begin te maken, in het jaar 1898 een Intermediate-klas gevormd voor 6 leerlingen, die in Junie 1899 er in slaagden, dit eksamen af te leggen. Weder verhinderden de omstandigheden de vorming van een B.A. klas, daar de oorlog weldra losbarstte. Gedurende de oorlog was mijn onveranderlijk streven de school aan de gang te houden, ook onder bijna onoverkomelijke bezwaren en tegenwerking van Brits-militaire zijde; maar, zodra er enigszins geregeld Civiel Bestuur was ingesteld, gelukte het mij de samenwerking van dat Bestuur te verkrijgen en langzamerhand de school weder op te bouwen". Naar Dr. Brill mij mededeelt, hebben de toenmalige Direkteur van Onderwijs (Mnr. Russell) en de Goeverneur (Sir Hamilton Goold Adams) veel gedaan om de inrichting weer op de been te helpen. In 1903 stelde de Direkteur van Onderwijs voor, het Kollege naar een meer geschikte plaats te verwijderen, daar het oude Kollegegebouw onvoldoende bleek te zijn. Dit plan werd door de Regering goedgekeurd en de Stadsraad van Bloemfontein stelde 150 morgen grond ten westen van de stad ter beschikking voor dit doel. Terzelfder tijd besloot men de 'School' van het 'Kollege' af te scheiden. In 1904 vormde men de hogere klassen van de inrichting tot 'n kern van 't Universiteits-Kollege en verzamelde een staf van Docenten. De eerste Professoren waren Prof. W. S. Johnson, Prof. J. H. Woolston, Prof. Dr. G. Potts en Prof. A. Francken, die sedert 27 April, 1891, aan de inrichting als assistent van Dr. Brill, werkzaam was geweest. De hoeksteen van het nieuwschool-gebouw werd in Oktober 1906, bij gelegenheid van het 50-jarig jubileum der inrichting, door Dr. Brill gelegd.

en op 21 December, 1907, werd het gebouw ingewijd. Dr. Brill trad op die dag af als Rektor der inrichting, na 'n gezegende diensttijd van 35 jaren. Van Januarië tot Julie 1909, was het Universiteits-Kollege gevestigd in de zink-gebouwen ten noorden van de Viktoria-weg gelegen, die tot die tijd door de Normaal School gebruikt werden. In die tussentijd werden de nieuwe Universiteits-gebouwen opgericht, die in Julie 1909 door Generaal Herzog geopend en daarna betrokken werden. Door de O. V. S. Hoger Onderwijs Ordonnantie van 1910, werd de Konstitutie van het Kollege vastgesteld, en het Bestuur van de inrichting, dat tot die tijd in 'n Senaat berustte, viel in handen van 'n Raad van 10 leden. Het Grey Kollege heeft tans 'n staf van 10 Professoren, 4 Lektoren en 2 Assistenten.

De voormannen van de Zuid Afrikaanse Republiek zagen vroeg de noodzakelijkheid van een degelijke Docerende Universiteit voor 't Noorden, en onafhankelijk van de Kaapse Universiteit, in. Reeds op 12 Junie, 1889, besloot de Transvaalse Volksraad, op voorstel van Dr. Mansvelt, een Universiteit in de Transvaal op te richten, en stemde voor dit doel een jaarliks bedrag van £20,000, dat desnoods vergroot kon worden. "Onze eigen jongelingen," zo zeide wijlen President Kruger, "zouden dan niet meer naar Europa behoeven te worden gezonden." Het eerste resultaat van deze resolutie was de stichting van het Staats-Gymnasium te Pretoria, dat in Aug., 1893 met 23 leerlingen en een staf van 5 Docenten (Dr. H. Reinink (Rektor); Dr. H. G. Breyer, Dr. W. A. McFadyen, Mnr. W. Louis en Mnr. N. Hofmeyr) geopend werd. Volgens artt. 46—60 van de Z.A.R. Wet No. 8 van 1892, was het Staats-Gymnasium een school waar "voorbereidend Hoger Onderwijs voor de Europeese Universiteiten gegeven wordt, en waar aanstaande ambtenaren een wetenschappelijke opleiding kunnen ontvangen." De leerlingen waren in twee afdelingen, A en B, gesplitst. In de afdeling A werd Hoger Onderwijs gegeven aan hen, die na afloop hunner Gymnasiale studie zich wensten toe te leggen op de studie der Rechtsgeleerdheid, Letteren en Wijsbegeerte, Medicijnen, of Wis- en Natuurkunde. Leerlingen, die met gunstig gevolg het eind-eksamen in deze afdeling afgelegd hadden, werden zonder enig verder eksamen tot de Nederlandse Universiteiten toegelaten. In deze afdeling stond het onderwijs in de klassieke talen op de voorgrond, terwijl echter ook voor de nieuwe talen en de wis- en natuurkundige vakken voorziening werd gemaakt. De afdeling B bevatte die leerlingen, die na afgelegd eind-eksamen aan een Politechniese school in Europa tot Ingenieur wensten te bekwanen voor betrekkingen bij het Mijnwezen. Verder werd in deze afdeling

de voorlopige opleiding gegeven aan landmeters en apothekers, terwijl het onderwijs ook diende tot het vormen van ambtenaren. In deze afdeling werd de meeste nadruk gelegd op het onderwijs in de wis- en natuurkundige vakken, terwijl ook aan de nieuwe talen voldoende tijd werd besteed. De gehele duur van de cursus aan het Gymnasium was voor elke afdeling vijf jaren. Het overgaan naar hogere klassen berustte bij de Docenten, ook werd het eind-eksamen—het enige formele examen—afgenomen door de Docenten ten overstaan van de vertegenwoordigers der Regering. In 1899 kregen de leerlingen der hoogste klasse het eind-diploma zelfs zonder examen gedaan te hebben op aanbeveling van de Docenten. Later, in Februarije, 1897, werd de Staats-Mijnschool geopend, die ten doel had "jongelieden gelegenheid te geven, in het land zelf de nodige kennis te verkrijgen, ten einde bij de mijn-industrie en aanverwante takken van deze industrie betrekkingen te kunnen bekleden." Op 10 Maart, 1899, besloot de Eerste Volksraad onmiddellijk stappen te doen om het besluit van 1889 ten uitvoer te brengen, en een Docerende Universiteit te stichten. Doch, zoals in de Vrij Staat, verhinderden ook hier de moeilijkheden, die later tot de oorlog leidden, de uitvoering van 't plan. Na de oorlog ging Dr. Reinink, na 'n mislukte poging aangewend te hebben het Gymnasium te doen herleven, naar de Eendracht School over. Op 5 Julie, 1902, verzocht Mnr. E. B. Sargent, opvoedkundige adviseur van Lord Milner, de samenwerking van de 'Council of Education' van de Witwatersrand in zake Technies Onderwijs. Een kommissie werd gevormd, die de oprichting van een Technies Instituut in de buurt van Johannesburg aanbeval. Op een latere konferentie met de autoriteiten van het South African College te Kaapstad (Dec. 1902), werd de noodzakelijkheid uitgesproken een cursus voor Technologie en Mijnwezen in verband met de Kaapse Universiteit in te stellen. De Lieut.-Goeverneur benoemde dienovereenkomstig in Jan. 1903 een Kommissie om de wenselijkheid van het oprichten van een Instituut, dat de kern zou vormen van een Docerende Universiteit, te bespreken. In zijn Rapport, gepubliceerd als Blauw-Boek onder de titel "Report of the Technical Education Commission," maakte deze Kommissie belangrijke aanbevelingen ten opzichte van het Hoger Onderwijs in de Transvaal, en stelde o.a. de aankoop van een geschikt stuk grond voor het oprichten van een Docerende Universiteit voor. Dientengevolge stelde de Lieut.-Goeverneur het "Technical Institute" in. Het gevolg van deze stap was, dat de Mijnschool te Kimberley, die in Julie, 1896, opgericht werd, in verband stond met de theoretiese cursus van het South African en

andere Kolleges, ophield te bestaan. Als eerste Professoren van het nieuwe Instituut werden benoemd Prof. Hele-Shawe van Liverpool en Prof. Orr van de Mijnschool te Kimberley. De openings-plechtigheid vond plaats op 29 Maart, 1904, bij welke gelegenheid Lord Milner presideerde en Sir Arthur Lawley de openings-rede hield. In 1904 werd de Raad van die inrichting door de benoeming van 14 nieuwe leden, meer vertegenwoordigend gemaakt. Prof. Hele-Shawe werd toen benoemd tot Principaal (1905) en additionele Professoren voor Oude Talen (Prof. H. Reinink), Engels (Prof. Purves) en Filosofie (Prof. Hertz) werden aangesteld. In Julie, 1906, werd de naam 'Transvaal Technical Instituut' vervangen door 'Transvaal University College.' Op aanbeveling van de Transvaalse Hoger Onderwijs Kommissie van 1907, werden in Febr., 1908, klassen in Letteren en Wetenschap te Pretoria ingesteld, en als gevolg daarvan werd de Raad meer vertegenwoordigend gemaakt door de benoeming van zeven leden voor Johannesburg en zeven leden voor Pretoria. In 1910 werd de Johannesburgse tak van het Transvaal University College door 't Parlement veranderd in 'The South African School of Mines and Technology' en door de benoeming van afzonderlike Raden voor Johannesburg en Pretoria werden de twee inrichtingen van elkaar gescheiden, zodat de Pretoriase inrichting tans alleen nog de naam van 'Transvaal University College' draagt. In September, 1911, werden de nieuwe gebouwen van het 'Transvaal University College' betrokken. Het Kollege telt tans 8 Professoren en 6 Lektoren.

In Natal schijnt men vóór 1908 geen ernstige poging in de richting van Hoger Onderwijs aangewend te hebben. Wel hadden zekere Middelbare Scholen van het Onderwijs Departement verlot gekregen werk boven Matrikulatie te doen, doch er bestond nog geen speciale inrichting voor dit doel. Om die reden wilde men de Natallers helemaal uitsluiten van de Inter-Staat-Konferentie voor Hoger Onderwijs, die in Februarie, 1908, te Kaapstad gehouden werd. Op de verzekering echter van Dr. Hyslop, dat er binnen één jaar een Universiteits-Kollege in Natal gesticht zou worden, werd besloten de Natalse vertegenwoordigers toe te laten. De voorspelling van Dr. Hyslop werd spoedig bewaarheid. De stadsraad van Pietermaritzburg schonk n.l. een stuk grond te Scotsville voor dit doel en er werd dadelik een begin gemaakt met het bouwen van een Kollege. Het gebouw was nagenoeg voltooid, toen op 11 December, 1909, de Akte van Inkorporatie (Natal Wet No. 18 van 1909) gepromulgeerd werd. Een maand later hield de Kollege Raad zijn eerste zitting onder voorzitterschap van wijlen Mr. Henry Bale, Hoofd-rechter van Natal. Op 18 April, 1913, werd

het Kollege eindelijk met een staf van drie Professoren (Petrie, Denison en Warren) formeel geopend. Volgens het Rapport van de Unie Hoger Onderwijs Kommissie van 1911. telt het Kollege tans 8 Professoren en 2 Lektoren.

In het voorgaande hebben wij getracht een schets te geven van de ontwikkeling van onze Inrichtingen voor Hoger Onderwijs. Inrichtingen als de Theologische Kweekscholen te Stellenbosch en Potchefstroom, de Landbouw-scholen te Elsenburg, Potchefstroom, enz., hebben wij niet in aanmerking kunnen nemen, enerzijds, omdat zij niet door de Regering als Inrichtingen voor 'Hoger Onderwijs' beschouwd worden, en anderzijds, omdat de tijd daartoe ontbreekt. Onze afhandeling zou echter zeker niet volledig kunnen worden beschouwd, indien wij niet nog melding maakten van het ontstaan van onze tegenwoordige Universiteit.

De eerste stap om het Hoger Onderwijs in Zuid Afrika op een vaste basis te stellen, werd gedaan door het passeren van de Kaapse Wet No. 4 van 1858, waardoor, op voorstel van Sir George Grey, een 'Raad van Publieke Eksaminatoren' werd benoemd. De Raad bestond uit zeven leden, waarvan drie eksamineerden in de Oude en Nieuwe Talen, Letterkunde en Geschiedenis, drie in de Mathesis en de Natuurwetenschappen en één in de Rechten. Er werden vervolgens eksamens ingesteld voor Letteren en Wetenschap (een hoger en een lager), Civiele Dienst, Rechtsgeleerdheid, Technologie, Landmeten en Navigatie. Door de voorziening, dat de Raad in een 'Educational Council' veranderd kon worden zodra zijn ledental 50 of meer bedroeg, kreeg hij de kiem van de latere Universiteit van de Kaap de Goede Hoop in zich. De eerste Raad bestond uit de volgende heren: Sir Langham Dale (Voorzitter), Mnr. W. D. Griffiths, B.A., Rev. E. Judge, Rev. E. Ogilvie, Rev. G. F. Childe, Sir Abercrombie Smith en Mnr. C. B. Elliot. Van 't uur zijner geboorte af heeft de Raad aan de hevigste aanvallen bloot gestaan. Er werden klachten ingediend, dat hij te partijdig, te streng, en zelfs onbevoegd was om te eksamineren. In zijn Jaarlijks Rapport van 1872 zegt Dr. Dale daarom: "I propose to separate the general function of the Board of Examiners, and to provide that teachers, although qualified to act as members of the Board, shall under certain circumstances be disqualified from acting as examiners." Deze stap bleek onnodig te zijn, omdat in het daaropvolgende jaar de Raad, in termen van Wet No. 16 van 1873, vervangen werd door de 'Universiteit van de Kaap de Goede Hoop.' Gedurende de 15 jaren van zijn bestaan, werden er alles te zamen 8 Eerste Klas Certifikaten voor Letteren en Wetenschap, 4 Eerste Klas Certifikaten

voor Rechtsgeleerdheid, 5 Tweede Klas en 170 Derde Klas Certifikaten in Letteren en Wetenschap (afgezien van vele Certifikaten voor Landmeten, Civiele Dienst, enz.) uitgereikt. De nieuwe Universiteit werd ongelukkigerwijs geschoeid op Londense leest d.w.z. het bleef een examinerend lichaam en kreeg enkel de bevoegdheid de volgende graden uit te reiken: B.A., M.A., LL.B., LL.D., M.B., M.D., als ook Certifikaten voor Rechts- en Godgeleerdheid, Landmeten, Technologie en Navigatie. Het eerste examen werd afgenomen in Mei, 1874, toen 70 kandidaten zich aanmeldden, t.w. 1 voor M.A., 9 voor B.A., 49 voor Matrikulatie, 9 voor het examen in de Rechten en 2 voor het Landmeters-examen. In 1875 verscheen de eerste Kalender—een onschijnbaar bandje van 170 bladzijden. In 1879 kreeg de Universiteit zijn 'Charter' en van die tijd af vonden zijn graden erkenning ook in het Verenigde Koninkrijk. De overige Z.A. Kolonies sloten zich mettertijd bij de Universiteit aan (Natal in 1897, Transvaal en Vrijstaat in 1906), en werden op de Universiteits Raad, die tans 38 leden telt, vertegenwoordigd. Ofschoon de Universiteit over 't algemeen aan zijn doel beantwoordde, vond men gaandeweg uit, dat—om de woorden van Minister Malan te gebruiken—"onderwijs en examineren behoren samen te gaan." Ten einde dit ideaal te verwezenliken, werden de Professoren van de verschillende Kolleges in 1905 tot 'Assessoren' of adviserende leden van de verschillende Kommissies van de Universiteits Raad benoemd, en hierdoor meende men de moeilijkheden uit de weg geruimd te hebben. De ondervinding heeft echter anders geleerd. Niet alleen staat de Universiteit tengevolge van de jaarlijkse vergaderingen van dit plumpe lichaam voor een financieel deficit, maar het is ook gebleken, dat het ideaal waarna men streefde op verre na nog niet bereikt is geworden. Een poging, die in 1911 gemaakt werd om de Professoren der Kolleges tot examinatoren te benoemen, bleek eveneens een mislukking te zijn, en moest opgegeven worden.

Wij staan tans, geachte Dames en Heren, voor de deur van een nieuwe gedaanteverwisseling van onze Universiteit. Welke gedaante zal hij nu krijgen? Die vraag zal eerlang beantwoord worden door de Parlementaire Kommissie, die met de oplossing van dit vraagstuk belast is geworden. Van dit antwoord hangt veel af — veel voor ons Volk en veel voor ons Land. Het is tans noch mijn taak, noch mijn voornemen, een breedvoerig schema van Universiteits-hervorming voor U te ontvouwen. Vergun mij slechts een paar gedachten uit te drukken. Ik geloof, dat dit ijlvuotig overzicht van de ontwikkelings-geschiedenis van ons Hoger Onderwijs, voldoende was om U twee dingen te doen gevoelen. Ten eerste: Dat elke poging om het onderwijs-stelsel van

Zuid-Afrika te hervormen, die niet rekening houdt met de natuurlijke gang van ontwikkeling, een Icarus-onderneming zou wezen. Geleidelik hebben de Kolleges zich uit de Middelbare Scholen gevormd, geleidelik moeten de Universiteiten zich uit de Kolleges ontwikkelen. "De Universiteiten", zegt een Nederlandse deskundige terecht, "zijn niet in het leven geroepen om te voldoen aan het ideaal van den een of anderen phantast of wereldhervormer, zij zijn geboren uit sociale behoeften, en worden in stand gehouden tot voldoening van zulke behoeften". Een Instituut voor zuiver wetenschappelijk onderzoek zou dus bezwaarlijk een Universiteit in de ware zin des woords genoemd kunnen worden. Ik haal weer aan: "Zij (de Universiteiten) zijn, — noch uitsluitend tehuizen voor vrij wetenschappelijk onderzoek, noch uitsluitend opleidingsscholen voor zekere maatschappelijke betrekkingen, maar beide tegelijk. En deze vereniging is zodanig hun kenmerkende karaktertrek, dat geen enkele inrichting, die uitsluitend één van beide doeleinden dient, de naam van Universiteit draagt of op hare erkenning als zodanig aanspraak maakt".

Ten tweede: Dat een onderwijs-stelsel, waarin de Docenten in het eksamineren van hun studenten geen aandeel hebben, onmogelijk is. Treffend drukt de bekende historicus Rashdall het uit: "It is a mistake to suppose that an examining board can discharge any but the lowest of the University's real functions. The two most essential functions which a true University has to perform, and which all Universities have more or less discharged, hardly excepting even the periods of their lowest degradation, are to make possible a life of study, whether for a few years or during a whole career, and, then, to bring together during that period face to face in living intercourse teacher and teacher, teacher and student, student and student". Als dit zo is, Dames en Heren, — en het is zo — dan zou het ook onrecht wezen als men de noordelijke Kolleges wou binden aan een Kaapse — zelfs een Docerende Kaapse Universiteit. Wij, in het Noorden, streven naar zelfstandigheid Wij streven naar het ideaal, dat de Z. A. Republiek en de Oranje Vrij Staat reeds in 1898 op 't punt stonden te verwezenliken — wij streven naar een Universiteit voor het Noorden van Zuid Afrika, afgescheiden van de Kaapse Universiteit!

Ik heb gezegd.